

COMMISSIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN

Brussel, 07.11.2002
COM(2002) 598 definitief

**MEDEDELING VAN DE COMMISSIE AAN DE RAAD,
HET EUROPEES PARLEMENT EN HET ECONOMISCH EN SOCIAAL COMITÉ**

**PARTICIPATIE VAN NIET-OVERHEIDSACTOREN IN
HET EG-ONTWIKKELINGSBELEID**

INHOUDSOPGAVE

1.	Huidige situatie	4
1.1.	Inleiding	4
1.2.	Definities	5
1.3.	Praktijken per instrument en per regio	7
1.3.1.	Humanitaire hulp.....	7
1.3.2.	Thematische begrotingslijnen	9
1.3.3.	Geografische instrumenten.....	13
2.	Verwachtingen van de EG met betrekking tot de betrokkenheid van niet-overheidsactoren in het ontwikkelingsproces	18
2.1.	Niet-overheidsactoren en het EG-ontwikkelingsbeleid met inbegrip van de handel	18
2.2.	Dialoog, raadpleging en andere vormen van betrokkenheid.....	20
2.3.	Soorten steunmaatregelen van niet-overheidsactoren.....	20
3.	Verbetering van de kwaliteit van de participerende benadering.....	21
3.1.	De rol van de delegaties en van de centrale diensten van de Commissie	21
3.2.	De rol van de noordelijke en van de zuidelijke niet-overheidsactoren	22
4.	Conclusie.....	23
	BIJLAGEN.....	27

Glossarium

ACS	Staten in Afrika, het Caribisch gebied en de Stille Oceaan
ALA	Azië en Latijns-Amerika
ANDESGEMEENSCHAP	Bolivia, Colombia, Ecuador, Peru, Venezuela
ASEM	Bijeenkomst Azië-Europa (Asia-Europe Meeting)
CARDS	Bijstand van de Gemeenschap voor wederopbouw, ontwikkeling en stabilisatie (Community Assistance for Reconstruction, Development and Stabilisation)
	Steunprogramma van de EG voor de Westelijke Balkan
ECHO	Bureau voor humanitaire hulp van de Europese Gemeenschap (European Community Humanitarian Aid Office)
EG	Europese Gemeenschap
EOF	Europees Ontwikkelingsfonds
EPAs	Economische partnerschapsovereenkomsten
EPRD	Europees programma voor wederopbouw en ontwikkeling (European Programme for Reconstruction and Development) (Zuid-Afrika)
EIDHR	Europees initiatief voor democratie en mensenrechten (European Initiative for Democracy and Human Rights)
IAO	Internationale Arbeidsorganisatie
FPA	Kaderovereenkomst voor partnerschap (ECHO)
MEDA	EG-steunprogramma voor Marokko, Algerije, Tunesië (Maghreb), Egypte, Israël, Jordanië, de Palestijnse Autoriteit, Libanon, Syrië (Machrak), Turkije, Cyprus, Malta, Libië (dat momenteel een waarnemersstatus heeft).
MERCOSUR	Argentinië, Brazilië, Paraguay, Uruguay
MIP	Meerjarig indicatief programma (Zuid-Afrika)
NGO	Niet-gouvernementele organisatie
PCA	Partnerschaps- en samenwerkingsovereenkomst (Partnership and Co-operation Agreement)
GROEP VAN SAN JOSÉ	Costa Rica, El Salvador, Guatemala, Honduras, Nicaragua, Panama
TACIS	Steunprogramma van de EG voor Armenië, Azerbeidzjan, Wit-Rusland, Georgië, Kazachstan, Kirgizië, Moldavië, Mongolië, Rusland, Tadzjikistan, Turkmenistan, Oekraïne, Oezbekistan
TDCA	Samenwerkingsovereenkomst inzake handel en ontwikkeling (Trade and Development Co-operation Agreement) (Zuid-Afrika)
UNDP	Ontwikkelingsprogramma van de Verenigde Naties (United Nations Development Programme)
UNICEF	Kinderfonds van de Verenigde Naties
WHO	Wereldgezondheidsorganisatie
WTO	Wereldhandelsorganisatie

1. HUIDIGE SITUATIE

1.1. Inleiding

De gezamenlijke beleidsverklaring van de Raad en de Commissie inzake het EG-ontwikkelingsbeleid (20.11.2000) is gebaseerd op de erkenning dat de eigen inbreng door de partnerlanden in strategieën de sleutel vormt tot het welslagen van het ontwikkelingsbeleid. Participatie in ruimste zin van alle geledingen van de maatschappij dient te worden gestimuleerd. De beginselen van partnerschap, eigen inbreng van de bevolking in de ontwikkelingsprocessen, participatie van economische en sociale belanghebbenden en de vertegenwoordiging van de civiele maatschappij worden allemaal door de donors onderschreven.

De Gemeenschap begeeft zich in deze richting. De tenuitvoerlegging van de Overeenkomst van Cotonou leidt tot de geleidelijke betrokkenheid van niet-overheidsactoren in de ACS bij het gehele ontwikkelingsproces. In Latijns-Amerika behelst de politieke dialoog op regionale, subregionale en soms nationale niveaus tegelijkertijd een dialoog met niet-overheidsactoren. Een toenemende raadpleging van en steun voor niet-overheidsactoren maken deel uit van politieke topconferenties, aanbevelingen en overeenkomsten. Op diverse terreinen is de tenuitvoerlegging grotendeels in handen van de civiele maatschappij. In het kader van het Meda-programma ontvangen niet-overheidsactoren steun voor structuurverbetering en versterking van hun acties en worden de regeringen aangemoedigd een dialoog te voeren met de civiele maatschappij. Voorts wordt de tenuitvoerlegging van lokale ontwikkelingsprojecten binnen het kader van de sociale fondsen in een aantal gevallen overgelaten aan maatschappelijke organisaties in Meda-landen.

De participerende benadering dient haar beslag te krijgen met inachtneming van de specifieke situatie in elk partnerland en van de centrale rol van de overheid die door de gedecentraliseerde lokale overheden, het bedrijfsleven en de andere niet-overheidsactoren wordt aangevuld. In deze context wordt met het EG-beleid beoogd de niet-overheidsactoren verder te versterken en bij het ontwikkelingsproces te betrekken. Een uitgebreidere deconcentratie van het projectbeheer naar de delegaties van de Commissie is op komst. De aan de gang zijnde rationalisering van de instrumenten voor ontwikkelingshulp, waarbij gestreefd wordt naar bevordering van goed beheer en samenhang van de ontwikkelingsprogramma's, biedt tevens de mogelijkheid de EG-benadering van de samenwerking met niet-overheidsactoren toe te lichten.

Deze mededeling inzake de EG-benadering van de dialoog met en de tenuitvoerlegging van het programma door niet-overheidsactoren heeft ten doel een bijdrage te leveren aan brede beleidsbesprekingen met alle belanghebbenden. Het is de bedoeling de verwachtingen toe te lichten en het debat met de partnerlanden te inspireren. Dit document richt zich op de versterking van organisaties van niet-overheidsactoren in ontwikkelingslanden en heeft niet betrekking op andere niveaus van dialoog (Porto Alegre, Johannesburg, enz).

Dit document strookt met en vormt een aanvulling op de beginselen die worden aangereikt in Europese *governance* - Een witboek¹, waarin wordt gesteld: “De maatschappelijke organisaties mobiliseren mensen en ondersteunen, bijvoorbeeld, hen die lijden onder uitsluiting of discriminatie... Non-gouvernementele organisaties spelen een belangrijke rol op wereldniveau bij het ontwikkelingsbeleid. Vaak geven zij reeds in een vroeg stadium een indicatie van de richting waarin het politieke debat zal gaan... De Commissie zal bij de ontwikkeling van beleidsvoorstellen met een internationale dimensie de dialoog met de gouvernementele en niet-gouvernementele betrokkenen uit derde landen verbeteren”.

1.2. Definities

Aan de hand van praktische in plaats van theoretische definities van de belangrijkste begrippen kan het best een toelichting worden gegeven op het begrip participerende benadering en op de inhoud van dit document.

- **Overheidsactoren** – de actoren in het ontwikkelingsproces die deel uitmaken van de overheid en rechtstreeks eraan gelieerd zijn (regionale, nationale en lokale autoriteiten) alsmede de parlementen die de rechtmatige vertegenwoordigers van de samenleving zijn.
- **Niet-overheidsactoren** - De term niet-overheidsactor wordt gebezigd om een reeks organisaties te beschrijven waarin de voornaamste, reeds bestaande of nieuwe maatschappijstructuren zijn verenigd, met uitzondering van de regering en de overheid. De niet-overheidsactoren worden vrijwillig in het leven geroepen door burgers en hebben ten doel een algemene of bijzondere kwestie te bevorderen of een algemeen of bijzonder belang te behartigen. Ze zijn onafhankelijk van de staat en het kan gaan om organisaties met of zonder winstoogmerk. Voorbeelden van niet-overheidsactoren zijn: niet-gouvernementele organisaties (NGO's)/basisorganisaties en hun representatieve platformen in de verschillende sectoren, de sociale partners (vakbonden, werkgeversorganisaties), verenigingen waarin de particuliere sector is vertegenwoordigd en ondernemersorganisaties, verenigingen van kerken en confessionele bewegingen, universiteiten, culturele verenigingen en de media.
- **Niet-overheidsactoren met/zonder winstoogmerk** - De hierboven omschreven niet-overheidsactoren spelen een belangrijke rol in het ontwikkelingsproces. Deze mededeling voorziet in steun voor capaciteitsopbouw van niet-overheidsactoren voor wat betreft hun interne structuur en organisatie, voor opbouw van een achterban via breder wordende netwerken, voor ontwikkeling van leiderschapskwaliteiten, analytische vaardigheden en vaardigheden op het gebied van pleitbezorging, mechanismen voor duurzame fondsenwerving, enz. In dit kader betreft het niet-overheidsactoren zonder winstoogmerk. Op het commerciële bedrijfsleven heeft deze mededeling slechts betrekking als het gaat om diens participatie in de ontwikkelingsdialoog en de tenuitvoerlegging van beleid. Financiële steun aan het commerciële bedrijfsleven wordt verleend via verschillende ad hoc-instrumenten.
- **Taken van niet-overheidsactoren** – Niet-overheidsactoren zijn hetzij uitvoerders of pleitbezorgers. Tot dusver bestonden de taken in het kader van de samenwerking van

¹ Europese governance - Een witboek, COM(2001) 428 definitief

de EG met niet-overheidsactoren uit ondersteuning bij dienstverlening op gevoelige terreinen en tenuitvoerlegging van projecten teneinde tegemoet te komen aan de basisbehoeften van kwetsbare groepen in sociaal en geografisch geïsoleerde gebieden. In de meeste ontwikkelingslanden treden de niet-overheidsactoren ook steeds vaker op als pleitbezorger, doordat ze aan raadplegingsprocessen met externe donors en aan beleidsbesprekingen deelnemen en doordat ze een bijdrage leveren aan de invulling van de strategieën van hun land en daarmee een eigen inbreng in de ontwikkelingsprocessen alsmede een verdieping van de democratie bevorderen en de verantwoordingsplicht van zowel de staat als het bedrijfsleven vergroten. Niet-overheidsactoren vormen vaak een doorslaggevend operationeel element binnen de publiek/private partnerschappen, inclusief dewelke zijn gewijd aan onderzoek en technologische ontwikkeling.

- **Niet-overheidsactoren als verleners van humanitaire hulp of ontwikkelingspartners** – Een ander verschil tussen de niet-overheidsactoren vloeit voort uit de uiteenlopende aard van hun acties, die hetzij liggen op het gebied van humanitaire hulp (bijstand aan slachtoffers van calamiteiten teneinde tegemoet te komen aan de uit deze situaties voortvloeiende behoeften) of op het gebied van ontwikkeling (bijstand voor langere termijn teneinde tegemoet te komen aan structurele behoeften). Dit onderscheid behelst de elementaire verschillen in de veronderstelde taken van niet-overheidsactoren. Overeenkomstig de mededeling van de Europese Commissie inzake samenhang van noodhulp, rehabilitatie en ontwikkeling² zou een grotere coördinatie tussen alle spelers, met inbegrip van internationale en lokale NGO's en andere groepen van de civiele maatschappij, bijdragen aan een internationaal antwoord op crisis- en post-crisissituaties.
- **Ontwikkelingssamenwerkingsproces vanuit het perspectief van de niet-overheidsactor** – Overeenkomstig EG-ontwikkelingsrichtsnoeren dienen de niet-overheidsactoren continu en stelselmatig betrokken te worden bij de vaststelling van nationale strategieën en bij het programmeringsproces.
 - Er wordt van de desbetreffende autoriteiten verwacht dat ze in voorkomende gevallen het initiatief nemen en niet-overheidsactoren bij de voorbereiding van een nationale ontwikkelingsstrategie of van een strategie voor armoedebestrijding betrekken.
 - De desbetreffende autoriteiten en de EG dienen de niet-overheidsactoren te betrekken bij de voorbereiding van de responsstrategie van de EG, welke op de nationale ontwikkelingsstrategie alsmede op de samenwerkingsdoelstellingen van de EG is gebaseerd.
 - Niet-overheidsactoren dienen te worden gestimuleerd om te participeren in de raadpleging over sectorale strategieën, wanneer er overeenstemming bestaat over de prioritaire concentratiesectoren.
 - Niet-overheidsactoren dienen te worden betrokken bij de tenuitvoerlegging van samenwerkingsprogramma's via verschillende mechanismen.

² COM(2001) 153 van 23 april 2001

- Niet-overheidsactoren dienen te worden uitgenodigd om te participeren in evaluaties van EG-samenwerking.
- **Nationale strategiedocumenten** – Het programmeringsmodel dat thans voor alle geografische regio's geldt, vindt zijn grondslag in de nationale strategiedocumenten, die het instrument zijn voor het richting geven aan, het beheren en het evalueren van de steunprogramma's van de EG. De nationale strategiedocumenten beogen op grond van de doelstellingen van de EU/EG, de beleidsagenda van de regering van het partnerland, een analyse van de situatie in het partnerland en de activiteiten van andere belangrijke partners een kader te scheppen voor steunprogramma's van de EU. In het nationaal strategiedocument wordt aangegeven waar de communautaire steun zich op zal richten en hoe deze wordt afgestemd op de activiteiten van andere donors. De nationale strategiedocumenten dragen derhalve bij aan betere planning van de samenwerkingsactiviteiten, een verbeterde donorcoördinatie en -complementariteit, en grotere afgehele samenhang tussen het externe steunbeleid en ander EU-beleid.
- **Soorten steunmaatregelen van niet-overheidsactoren** - Niet-overheidsactoren kunnen hetzij projecten uitvoeren die expliciet de tenuitvoerlegging van nationale strategiedocumenten ten doel hebben en/of die aansluiten bij door de Commissie vastgestelde sectorale en geografische prioriteiten ("uitvoeringspartners"), hetzij initiatieven of voorstellen voor financiering aandragen ("eigen initiatief van een niet-overheidsactor").
- **Voor steunmaatregelen in aanmerking komende sectoren** – Er worden projecten en programma's waarbij niet-overheidsactoren zijn betrokken, ten uitvoer gelegd in allerlei sectoren, variërend van landbouw en plattelandsontwikkeling, mensenrechten en *governance* tot microfinanciering, gelijkheid tussen mannen en vrouwen, gezondheid, onderwijs, cultuur, onderzoek en versterking van de wetenschappelijke capaciteit, milieu en het creëren van werkgelegenheid. Al deze programma's besteden aandacht aan het aspect van capaciteitsopbouw en kunnen tot voordeel strekken van de verschillende doelgroepen. Met het doel de civiele maatschappij te structureren voorzien veel programma's tevens in rechtstreekse steun voor organisaties van niet-overheidsactoren.
- **Noordelijke en zuidelijke niet-overheidsactoren** - Niet-overheidsactoren uit de EU zijn hun rol in het ontwikkelingsproces gaandeweg aan het veranderen, met name door geschikte niet-overheidsactoren in ontwikkelingslanden waarmee ze kunnen samenwerken, te steunen en te vinden, alsmede om capaciteit op te bouwen in eigen kring. Dit proces weerspiegelt de wederzijdse belangen van zowel de noordelijke als de zuidelijke niet-overheidsactoren en dient te worden gestimuleerd.

1.3. Praktijken per instrument en per regio

1.3.1. *Humanitaire hulp*

In Verordening (EG) nr. 1257/96 van de Raad betreffende humanitaire hulp wordt bepaald welke entiteiten toegang hebben tot communautaire financiering bij de tenuitvoerlegging van humanitaire hulpacties. Het betreft drie categorieën partners: NGO's, internationale organisaties (d. w. z. VN-organisaties, Internationale Rode Kruisorganisaties) en gespecialiseerde organisaties uit de lidstaten. Met betrekking tot NGO's eist de verordening dat het moet gaan om zelfstandige organisaties zonder

winstoogmerk die zijn gevestigd in een lidstaat van de Gemeenschap en zijn onderworpen aan de in die lidstaat vigerende wetgeving, en dat zij hun hoofdkantoor hebben in een lidstaat van de Gemeenschap of in de derde landen dat voor steun van de Gemeenschap in aanmerking komen. Bij wijze van uitzondering kan dit hoofdkantoor zich ook bevinden in een als donor optredend derde land. Willen NGO's een langlopende relatie aangaan met ECHO, dan dienen zij een kaderovereenkomst voor partnerschap (Framework Partnership Agreement, FPA) te ondertekenen, die een instrument vormt voor de selectie van NGO's aan de hand van een uitvoerige analyse van hun mandaat en hun onpartijdigheid bij de toewijzing van hulp, hun operationele, administratieve en financiële capaciteiten alsmede hun specialisatie en ervaring op het gebied van humanitaire noodsituaties.

Hoewel NGO's uit derde landen die niet in de Europese Unie zijn gevestigd niet in aanmerking komen voor rechtstreekse financiering door ECHO, spelen ze een belangrijke rol als 'lokale uitvoeringspartner' van Europese NGO's bij door ECHO gefinancierde humanitaire acties. Hun kennis van het gebied biedt uitzicht op succesvolle acties, aangezien deze kan bijdragen tot een efficiëntere samenhang met rehabilitatie en ontwikkeling wanneer de humanitaire noodsituatie voorbij is en de ECHO-financiering wordt stopgezet. De NGO's uit derde landen worden verzocht een belangrijkere rol te spelen als het gaat om het vaststellen van behoeften in het gebied en het vergroten van de verantwoordelijkheid van zowel NGO's en andere partners als van de EU in de hoedanigheid van actieve donor voor de begunstigden.

Humanitaire hulp kan hetzij op verzoek van internationale en niet-gouvernementele organisaties, een lidstaat van de EU of een begunstigd land, hetzij op initiatief van de Commissie worden verleend. Hieruit blijkt dat er een dialoog bestaat tussen de Commissie en de civiele maatschappij op het gebied van humanitaire hulp. De NGO's die een FPA hebben ondertekend worden tevens verzocht een permanente dialoog aan te gaan met ECHO via diverse mechanismen, zoals thematische werkgroepen, jaarlijkse bijeenkomsten van de Commissie en de partners die een FPA hebben ondertekend (210 op 12 juli 2002) en strategische bijeenkomsten van een delegatie van partner-NGO's en ECHO die aan het eind van het jaar plaatsvinden teneinde besprekingen te voeren en informatie uit te wisselen over de respectieve prioriteiten voor de komende jaren.

De in de afgelopen drie jaar voor niet-overheidsactoren vastgelegde bedragen voor humanitaire hulp zijn als volgt (in miljoen euro en als percentage van het jaarlijks vastgelegd bedrag voor operationele contracten):

	Door ECHO gefinancierde contracten voor humanitaire hulp			
	1999	2000	2001	Gemiddeld per jaar
Totaal niet-overheidsactoren	486 mln. euro (66%)	379 mln. euro (69,6%)	357 mln. euro (64,5%)	407 mln. Euro (66,7%)
Totaal begrotingslijn	735 mln. euro	545 mln. euro	554 mln. euro	611 mln. euro

1.3.2. Thematische begrotingslijnen³

Achtergrond

De Commissie beraadt zich over het beginsel van rationalisering van de thematische/horizontale begrotingslijnen. Over dit onderwerp vindt een uitvoerige dialoog met de verschillende belanghebbenden plaats. Er is een proces van harmonisatie en vereenvoudiging van de besluitvormingsprocedures en uitvoeringsmodaliteiten ten aanzien van alle thematische begrotingslijnen ingezet. Er zijn reeds maatregelen getroffen om de gerichtheid en het beheer van een aantal horizontale en thematische programma's in de afgelopen paar jaar, met name voedselzekerheid, het Europees initiatief voor democratie en mensenrechten (European Initiative for Democracy and Human Rights, EIDHR) en medefinanciering van NGO's te verbeteren. Indien en voorzover zij voldoen aan ontvankelijkheidscriteria van de gemeenschapsfondsen voor onderzoek en technologische ontwikkeling, kunnen niet-overheidsactoren zich eveneens kwalificeren als partner in onderzoeksprojecten.

Sinds 1976 medefinanciert de Commissie ontwikkelingsactiviteiten die door NGO's worden voorgesteld in het kader van begrotingslijn B7-6000. Deze begrotingslijn is van oudsher gestoeld op de betrokkenheid van de Europese civiele maatschappij bij de dialoog met de Commissie over het EG-ontwikkelingsbeleid. In de loop van de tijd werd er meer prioriteit gegeven aan activiteiten op initiatief van partnerorganisaties in de ontwikkelingslanden. De uitvoeringsrichtsnoeren voor 2002-2003 maken dit tot eerste vereiste. Sinds 1992 voorziet de Commissie uit hoofde van begrotingslijn B7-6002 in financiering van activiteiten op het gebied van capaciteitsopbouw en mobilisatie van gedecentraliseerde actoren in de ontwikkelingslanden. Het is de bedoeling een echte verandering teweeg te brengen door de rol van deze actoren bij de tenuitvoerlegging van ontwikkelingsprogramma's te versterken. De verbindingsstructuur tussen de EU en de Europese NGO's en andere belangrijke Europese netwerken van niet-overheidsactoren worden momenteel geraadpleegd over de begrotingslijnen Medefinanciering en Gedecentraliseerde samenwerking (B76000 en B76002).

De voornaamste, in Brussel gevestigde NGO's op het gebied van mensenrechten werden over het ontwerp-programmeringsdocument geraadpleegd dat betrekking had op het Europees initiatief voor democratie en mensenrechten (EIDHR) voor 2002-2004; de civiele maatschappij in derde landen werd in het algemeen geraadpleegd via de delegaties van de Commissie. Na de goedkeuring van het programmeringsdocument werd er een aantal missies ondernomen in landen die in het kader van het EIDHR voor 2002-2004 werden aangewezen als "concentratielanden" en werden lokale NGO's op het

³ Voedselzekerheid (B7-20), Mensenrechten en democratie (B7-70), Medefinanciering van NGO's (B7-6000), Gedecentraliseerde samenwerking (B7-6002), Milieu in de ontwikkelingslanden en tropische bossen (B7-6200), Steun voor de bestrijding van aan armoede gerelateerde ziekten (HIV/aids, malaria en tuberculose) (B7-6211), Bijdrage aan het Wereldgezondheidsfonds (B7-6212), Integratie van gendervraagstukken in ontwikkelingssamenwerking (B7-622), Capaciteitsopbouw voor informatie- en communicatietechnologieën en duurzame energie (B7-623), Integratie van de rechten van het kind in ontwikkelingssamenwerking (B7-624), Gehandicapten in het onderwijs en de gezondheidszorg (B7-625), Programma's voor Noord-Zuidsamenwerking in de campagne tegen drugsgebruik (B7-6310), Steun voor de bevolking en reproductieve gezondheidszorg (B7-6312), Steun voor het basisonderwijs in ontwikkelingslanden (B7-6313), Deelname van de Gemeenschap aan acties ten aanzien van antipersonneelmijnen (B7-661), de instrumenten voor rehabilitatie en vluchtelingen en het snellereactiemechanisme

gebied van de mensenrechten stelselmatig geraadpleegd. Voorts worden er momenteel binnen het kader van het EIDHR een reeks regionale workshops georganiseerd met de bedoeling de dialoog op veldniveau voort te zetten tussen de diensten van de Commissie en de mensenrechtenorganisaties over de rol van de EG bij de bevordering van de mensenrechten en de democratisering in derde landen, en de tenuitvoerlegging van het EIDHR. De eerste workshops werden in juni 2002 gehouden en hadden betrekking op de Machrak-Golfregio en de Maghreb; meer workshops zullen in de tweede helft van 2002 en in 2003 worden gehouden in Latijns-Amerika, het Midden-Oosten en Afrika.

De Gemeenschap levert een bijdrage aan een duurzame verbetering van de voedselzekerheid in ontwikkelingslanden door middel van diverse activiteiten zoals financiële en technische bijstand gericht op de uitvoering van voedselhulp- en voedselzekerheidsprogramma's alsmede snelle alarmsystemen en opslagprogramma's. Door sommige van deze activiteiten, bijvoorbeeld bewustmaking, technische bijstand en opleiding voor groepen vrouwen, producentenverenigingen, enz., en steun aan lokale voedselhulpstructuren, worden maatschappelijke organisaties rechtstreeks gesteund. In het kader van elk programma wordt voorzien in twee soorten steun: directe en indirecte steun. De directe steun wordt beheerd door de regering van het begunstigde land welke kan instemmen om samen te werken met lokale entiteiten in het kader van een vooraf vastgestelde nationale ondersteunende strategie. De indirecte steun wordt verleend in het kader van een door de Commissie en de uitvoeringsorganisatie ondertekende overeenkomst, met name de VN en NGO's. De capaciteit van NGO's op het gebied van voedselhulp en voedselzekerheid is van groot belang.

Het snellereactiemechanisme heeft ten doel de EG in staat te stellen onmiddellijk hulp te verlenen aan landen die met een civiele noodsituatie of een natuurramp kampen. Het mechanisme beoogt steun te verlenen aan kortetermijnmaatregelen die gericht zijn op de bescherming of wedervaststelling van de voorwaarden waaronder de partnerlanden van de EG hun langetermijndoelen voor ontwikkeling kunnen verwezenlijken. Het snellereactiemechanisme financiert geen humanitaire hulp; op dat gebied neemt het Bureau voor humanitaire hulp van de Europese Gemeenschap (ECHO) het voortouw. Maatschappelijke organisaties spelen een belangrijke rol bij conflictpreventie. Ze zijn vaak ter plaatse aanwezig in situaties waarin officiële staatsstructuren ontbreken. Tevens kunnen ze optreden als bemiddelaar aan de basis en als betrouwbare en neutrale waarnemer in situaties waarin een internationale aanwezigheid ontbreekt. De door de gespecialiseerde NGO's verleende diensten, zoals vreedzame beslechting van een geschil, zuivere bemiddeling (de zogeheten *Track II diplomacy*), hebben in een aantal gevallen bewezen van doorslaggevend belang te zijn in crisissituaties. Tot de belangrijke maatschappelijke organisaties in deze context behoren vrouwenverenigingen, bedrijfsorganen in de particuliere sector en religieuze/culturele organen.

Evaluatierapporten van afzonderlijke thematische begrotingslijnen zijn beschikbaar op de website van de Europese Commissie ⁴. Deze bestrijken met name de begrotingslijnen Medefinanciering van NGO's en Gedecentraliseerde samenwerking. Ook de rol van niet-overheidsactoren wordt onderzocht in de context van andere begrotingslijnen die recentelijk zijn geëvalueerd, zoals Voedselzekerheid, Mensenrechten en democratie, Noord-Zuidsamenwerking in de campagne tegen drugsgebruik, Steun voor de bestrijding van aan armoede gerelateerde ziekten, enz. In de conclusies van de rapporten wordt

⁴

<http://europa.eu.int/comm/europeaid/evaluation.index.htm>

gewezen op de noodzaak van zowel aanmoediging van participerende benaderingen als van versterking van de dialoog tussen alle actoren die bij het ontwikkelingsproces zijn betrokken. Tevens worden in deze conclusies voorstellen voor verschillende strategieën voor capaciteitsopbouw gedaan.

Kwantitatieve analyse

Hieronder volgt een overzicht van in de afgelopen drie jaar voor niet-overheidsactoren naar schatting vastgelegde bedragen uit hoofde van de belangrijkste thematische begrotingslijnen (in miljoen euro en als percentage van het jaarlijks uit hoofde van de begrotingslijn vastgelegde bedrag).

De begrotingslijnen Medefinanciering (B7-6000) en Gedecentraliseerde samenwerking (B7-6002) voorzien in steun voor financiering van het type “eigen initiatief van niet-overheidsactoren”. Begrotingslijnen worden voor 100% door niet-overheidsactoren ten uitvoer gelegd. Onderstaande bedragen hebben tevens betrekking op initiatieven op het gebied van capaciteitsopbouw:

	Medefinanciering NGO's en gedecentraliseerde samenwerking			
	1999	2000	2001	Gemiddeld per jaar
Medefinanciering NGO's	200 mln. euro	200 mln. euro	197 mln. euro	199 mln. euro
Gedecentraliseerde samenwerking	4 mln. euro	2,6 mln. euro	5 mln. euro	3,9 mln. euro
Totaal begrotingslijnen	204 mln. euro	202,6 mln. euro	202 mln. euro	202,9 mln. euro

Wat betreft voedselhulp en voedselzekerheid komen de bekendgemaakte cijfers overeen met de door EuronAid verleende voedselhulp (Europees netwerk bestaande uit 32 NGO's die voedselhulp verlenen) alsmede met de toewijzing voor voedselzekerheid, welke gedeeltelijk door NGO's wordt uitgevoerd na oproepen tot het indienen van voorstellen. In hun optreden worden NGO's derhalve beschouwd als uitvoeringspartner. Wat betreft capaciteitsopbouw wordt in elke overeenkomst bepaald dat NGO's zorg dienen te dragen voor capaciteitsopbouw bij hun zuidelijke NGO-partners.

	Voedselhulp en voedselzekerheid			
	1999	2000	2001	Gemiddeld per jaar
Totaal niet-overheidsactoren	96 mln. euro (19%)	108 mln. euro (24%)	136 mln. euro (30%)	113 mln. euro (24%)
Totaal begrotingslijnen	505 mln. euro	458 mln. euro	454 mln. euro	472 mln. euro

In het kader van het EIDHR treden niet-overheidsactoren als uitvoeringspartners op. Onderstaande cijfers hebben tevens betrekking op projecten ten behoeve van capaciteitsopbouw (de nadruk ligt daarbij op opleidingskwesties).

	Europees initiatief voor mensenrechten en democratie			
	1999	2000	2001	Gemiddeld per jaar
Totaal niet-overheidsactoren	79 mln. euro (84%)	75 mln. euro (76%)	82 mln. euro (75%)	79 mln. euro (78%)
Totaal begrotingslijnen	94 mln. euro	99 mln. euro	110 mln. euro	101 mln. euro

De andere belangrijke thematische begrotingslijnen die in dit document aan de orde komen, hebben betrekking op ontwortelde volkeren in Aziatische en Latijns-Amerikaanse landen, rehabilitatie en wederopbouw in Azië, Latijns-Amerika, het Middellandse-Zeegebied (het Nabije Oosten en het Midden-Oosten), Oost-

Europa/Centraal-Azië, en Oost-Timor, rehabilitatie en wederopbouw in ontwikkelingslanden, met name in de ACS, bestrijding van HIV/aids en reproductieve gezondheidszorg, bestrijding van HIV/aids, malaria en tuberculose, integratie van gendervraagstukken in ontwikkeling, Noord-Zuidsamenwerking in de strijd tegen drugs, milieu en tropische bossen, maatregelen op het gebied van antipersoneelmijnen. Hoewel in al deze begrotingslijnen de dimensie capaciteitsopbouw voorkomt, is dit met name het geval bij milieu en tropische bossen. Dit is de enige begrotingslijn waarbij de niet-overheidsactoren zowel als uitvoeringspartner als op eigen initiatief optreden.

	Andere thematische begrotingslijnen			
	1999	2000	2001	Gemiddeld per jaar
Totaal niet-overheidsactoren	118,7 mln. euro (77%)	85,5 mln. euro (55%)	75,7 mln. euro (41%)	93 mln. euro (56%)
(1)Niet-overheidsactoren als uitvoeringspartner	96,2 mln. euro (81%)	73,1 mln. euro (85,5%)	61,2 mln. euro (81%)	77 mln. euro (83%)
(2)Eigen initiatief van de niet-overheidsactoren (onderdeel van milieu en tropische bossen)	22,5 mln. euro (19%)	12,4 mln. euro (14,5%)	14,5 mln. euro (19%)	16 mln. euro (17%)
Totaal begrotingslijnen	155 mln. euro	155 mln. euro	186 mln. euro	165 mln. euro

Het snellereactiemechanisme wordt sinds 2001 toegepast. Van de 36 operationele projecten waarvoor tot dusver (tot en met juni 2002) uit hoofde van het snellereactiemechanisme middelen werden vastgelegd, werden 26 aan niet-overheidsactoren uitbesteed. In 6 van de 26 gevallen echter werkten de betrokken niet-overheidsactoren in feite rechtstreeks met de lokale overheid samen teneinde de levering van publieke functies te verbeteren. Zo zijn er bijvoorbeeld niet-overheidsactoren gefinancierd in Afghanistan om de lokale overheid te ondersteunen en in de Voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië om technisch toezicht te houden op de inbreng van de EG in een programma op het gebied van publieke werken (elektriciteitsvoorziening). In financieel opzicht ging van het totale bedrag van 20 miljoen euro dat gedurende 2001 voor operationele projecten werd vastgelegd, 16 miljoen euro naar niet-overheidsactoren (waarvan 1 miljoen euro betrekking had op niet-overheidsactoren die rechtstreeks met lokale overheden samenwerkten teneinde de publieke functies te verbeteren).

In orde van grootte bedragen de totalen naar schatting:

TOTAAL THEMATISCHE BEGROTINGSLIJNEN				
	1999	2000	2001	Gemiddeld per jaar
Totaal vastgelegd voor niet-overheidsactoren	497,7 mln. euro (52%)	471,1 mln. euro (51,5%)	511,7 mln. euro (53%)	493 mln. euro (52%)
(1) Niet-overheidsactoren als uitvoeringspartner (voedselzekerheid, EIHRD, snellereactiemechanisme, andere thematische begrotingslijnen)	271,2 mln. euro (54,5%)	256,1 mln. euro (54%)	295,2 mln. euro (58%)	274 mln. euro (56%)
(2) Eigen initiatief van niet-overheids-actoren (medefinanciering, gedecentraliseerde samenwerking, onderdeel van milieu en tropische bossen)	226,5 mln. euro (45,5%)	215 mln. euro (46%)	216,5 mln. euro (42%)	219 mln. euro (44%)
Totale vastleggingen begrotingslijnen	958 mln. euro	914,6 mln. euro	972 mln. euro	948,2 mln. euro

1.3.3. Geografische instrumenten

In de gezamenlijke beleidsverklaring van de Raad en de Commissie inzake het EG-ontwikkelingsbeleid wordt de participatie in allerruimste zin van alle geledingen van de samenleving in het ontwikkelingsproces aangemoedigd. De met de ACS-staten gesloten Overeenkomst van Cotonou maakt van de participerende benadering op alle niveaus van samenwerking een juridisch bindende en goed gestructureerde verplichting teneinde de dialoog tussen de nationale autoriteiten en de niet-overheidsactoren in het desbetreffende land te bevorderen. In de andere regio's voorzien de beleidskaders voor samenwerking in een participerende benadering, voornamelijk bij de tenuitvoerlegging van projecten en programma's. Geconstateerd kan worden dat de steun voor de civiele maatschappij toeneemt en dat in alle regio's initiatieven worden genomen om niet-overheidsactoren verder te betrekken bij dialogen en bij overleg.

- (1) In de **Partnerschapsovereenkomst van Cotonou** wordt de aanvullende rol en het potentieel van de bijdrage van niet-overheidsactoren aan het ontwikkelingsproces erkend. Niet-overheidsactoren zullen, in voorkomende gevallen, op de hoogte worden gehouden van en worden betrokken bij samenwerkingsstrategieën. Ze zullen worden voorzien van financiële middelen, worden betrokken bij de tenuitvoerlegging van samenwerkingsprojecten en -programma's en worden voorzien van steun voor capaciteitsopbouw in cruciale gebieden teneinde hun capaciteiten te versterken. De raadpleging tijdens de eerste fase van het programmeringsproces voldeed in het algemeen, maar dient met het oog op het evaluatieproces te worden verbeterd. Uit de analyse tot dusver blijkt dat in de meeste landen (48 van de 55) de niet-overheidsactoren werden geraadpleegd en dat in meer dan 50% van de gevallen (30 van de 55 landen) dienovereenkomstig wijzigingen werden aangebracht in de nationale strategiedocumenten. In tal van landen (32 van de 55) werden er bedragen gereserveerd voor capaciteitsopbouw van niet-overheidsactoren en netwerkactiviteiten door niet-overheidsactoren. Deze bedragen komen overeen met zo'n 5% van de programmeerbare, toegewezen middelen (166 miljoen euro van de 3,5 miljard euro).

- (2) Van oudsher ging de voorkeur uit naar niet-overheidsactoren bij de samenwerking van de EU met **Zuid-Afrika**. Vóór 1994 bestond er een specifieke begrotingslijn voor steun aan de slachtoffers van de apartheid welke op de financiering van lokale NGO's en basisorganisaties was gericht. Na het einde van de apartheid gaf de Zuid-Afrikaanse regering politieke prioriteit aan de raadpleging van en samenwerking met de civiele maatschappij. In de Overeenkomst inzake handel, ontwikkeling en samenwerking (Trade and Development Co-operation Agreement, TDCA) tussen de EU en Zuid-Afrika wordt aangegeven dat de dialoog en het partnerschap tussen de overheid en niet-gouvernementele ontwikkelingspartners en -actoren zullen worden bevorderd. De NGO's en de basisorganisaties behoren tot de samenwerkingspartners die voor financiële en technische bijstand in aanmerking komen. Elk ander orgaan kan hiervoor in aanmerking komen, indien beide partijen hiertoe besluiten. In de meerjarige indicatieve programma's voor zowel 1997-1999 als 2000-2002 wordt bepaald dat "een indicatieve toewijzing van 25% van de beschikbare middelen uit hoofde van het EPRD voor gedecentraliseerde samenwerking zal worden gereserveerd", in de vorm van hetzij een rechtstreekse subsidie hetzij een partnerschapsprogramma waarin de overheid en de niet-overheidsactor deelnemen. Hoewel er in de TDCA niet specifiek wordt bepaald dat niet-overheidsactoren tijdens de programmeringsfase dienen te worden geraadpleegd, is de door Zuid-Afrika ondertekende Overeenkomst van Cotonou thans van toepassing. Dientengevolge worden de niet-overheidsactoren momenteel betrokken bij de voorbereiding van het nieuw meerjarig indicatief programma (2003-2006).
- (3) In het kader van het **Meda**-programma spelen niet-overheidsactoren voornamelijk op regionaal niveau een rol via het Euro-mediterraan Burgerforum en diverse sectorale forums. Meda-projecten die met name gewijd zijn aan de versterking van de civiele maatschappij bestaan grotendeels uit capaciteitsopbouw, hetgeen kan leiden tot versterking van de dialoog tussen de niet-overheidsactoren en de regering van het partnerland, en tot bevordering van informatie-uitwisseling en duurzame betrekkingen tussen netwerkpartners en participatie in de tenuitvoerlegging van projecten. In het kader van de sociale fondsen of van projecten gericht op plaatselijke ontwikkeling in de regio worden niet-overheidsactoren betrokken bij de tenuitvoerlegging en vaak bij de planning.
- (4) Onder de entiteiten die uit hoofde van het voorstel voor een nieuwe **ALA**-verordening⁵ rechtstreeks in aanmerking komen voor communautaire steun bevinden zich verschillende niet-overheidsactoren. Dit was reeds het geval bij de voorgaande ALA-verordening (443/92), waarin werd bepaald dat de ontvangers van hulp en de samenwerkingspartners behalve uit staten en regio's ook uit andere entiteiten mogen bestaan. In het voorstel voor een nieuwe verordening wordt er tevens op gewezen dat de samenwerking nauwere betrekkingen tussen de ALA-partners en de EU zal bevorderen teneinde tot wederzijds voordeel strekkende uitwisselingen mogelijk te maken, met name tussen economische, sociale, culturele, onderwijs- en wetenschapsentiteiten. De huidige (sub)regionale strategiedocumenten en de nationale strategiedocumenten leggen sterk de nadruk op de civiele maatschappij.

⁵ COM(2002) 340 van 2 juli 2002

In **Latijns-Amerika** werd de politieke dialoog tussen de EU en de Groep van Rio, waarin heel Latijns-Amerika is vertegenwoordigd, geïnstitutionaliseerd. Evenzo wordt er op de drie subregionale niveaus een politieke dialoog gevoerd met de Groep van San José, alsmede met Mexico, met de Andesgemeenschap en met Mercosur. Deze dialoog omvat tegelijkertijd een dialoog met de civiele maatschappij. De nieuwe generatie overeenkomsten laat de groeiende steun aan de civiele maatschappij zien. De in juni 2002 met Chili getekende Associatieovereenkomst en de overeenkomst waarover met Mercosur wordt onderhandeld bevatten bepalingen over dialoog en samenwerking met de civiele maatschappij.

De van kracht zijnde overeenkomsten tussen de EG en de Aziatische landen bevatten geen wettelijke verplichting tot raadpleging van de civiele maatschappij. Er heeft echter een dialoog plaatsgevonden via formele structuren als het EU-India-forum en het ASEM-forum.

- (5) De door de EG aan de **Westelijke Balkan** verleende bijstand, die een bijdrage levert aan het stabilisatie- en associatieproces, is gericht op de opbouw van een institutioneel, wetgevend, economisch en sociaal kader en de bevordering van een markteconomie. De politieke situatie in sommige gebieden kan nopen tot een directe bijstandsverlening aan andere ontvangers dan de staat. De staat, de entiteiten die onder de jurisdictie en het bestuur van de VN vallen, federale, regionale en lokale organen, overheids- en semi-overheidsorganen, sociale partners, organisaties die steun verlenen aan het bedrijfsleven, coöperaties, onderlinge maatschappijen, verenigingen, stichtingen en NGO's komen allemaal in aanmerking voor communautaire bijstand. Er zijn drie instrumenten uit hoofde waarvan steun wordt verleend aan de civiele maatschappij in de Westelijke Balkan: de nationale Cards-programma's (die zich op sociale aspecten, democratie en stabilisatie richten), de regionale Cards-programma's en het Europees initiatief voor democratie en mensenrechten (EIDHR). Een van de prioriteiten waarvoor de regionale Cards-middelen worden ingezet, behelst de bevordering van democratische stabilisatie en van de civiele maatschappij, met inbegrip van minderheidsrechten, media en *governance*. Ter aanvulling van de nationale Cards-programma's en het EIDHR zullen niet-gouvernementele activiteiten op het gebied van mensenrechten, fundamentele vrijheden en duurzame ontwikkeling worden bevorderd.
- (6) De Partnerschaps- en samenwerkingsovereenkomsten (Partnership and Co-operation Agreements, PCA's) vormen de basis voor de samenwerking met de dertien **Oost-Europese en Centraal-Aziatische** landen⁶ waaraan het Tacis-programma ten goede komt. Tacis beoogt de overgang naar een markteconomie en de versterking van de democratie en de rechtsstaat in de partnerlanden te bevorderen. Steun voor de civiele maatschappij vormt een onderdeel van het bredere gebied "Steun voor institutionele, juridische en administratieve hervorming". De financieringsmemoranda waarover de Commissie en het partnerland overeenstemming hebben bereikt en die op een dialoog over de

⁶ Armenië, Azerbeidzjan, Wit-Rusland, Georgië, Kazachstan, Kirgizië, Moldavië, Mongolië, Rusland, Tadzjikistan, Turkmenistan, Oekraïne, Oezbekistan. Met negen hiervan zijn PCA's gesloten (met uitzondering van Wit-Rusland, Mongolië, Tadzjikistan en Turkmenistan)

gezamenlijke belangen van beide partijen is gestoeld, omvatten projecten en programma's. Er wordt niet met zoveel woorden bepaald dat niet-overheidsactoren bij de voorbereiding van indicatieve actieprogramma's dienen te worden betrokken. In het merendeel van de nationale strategiedocumenten werd van "Steun voor de civiele maatschappij" een prioriteit gemaakt.

De in de afgelopen drie jaar voor niet-overheidsactoren vastgelegde bedragen uit hoofde van de geografische instrumenten bedragen bij benadering (in miljoen euro en als percentage van de jaarlijks vastgelegde bedragen):

	Geografische instrumenten			
	1999	2000	2001	Gemiddeld per jaar
ACS (met inbegrip van Zuid-Afrika)				
Totaal vastgelegd voor niet-overheidsactoren	188,6 mln. euro (7%)	151 mln. euro (4%)	66,6 mln. euro (4,3%)	135,4 mln. euro (5%)
(1) als uitvoeringspartner	188,6 mln. euro (100%)	151 mln. euro (100%)	66,6 mln. euro (100%)	135,4 mln. euro (100%)
(2) als "eigen initiatief"	-	-	-	-
Totaal vastgelegd	2.692 mln. euro	3.757 mln. euro	1.554 mln. euro	2.667,6 mln. euro
Meda				
Totaal vastgelegd voor niet-overheidsactoren	7,75 mln. euro (0,7%)	57,7 mln. euro (5,5%)	52 mln. euro (5,7%)	39,2 mln. euro (3,9%)
(1) als uitvoeringspartner	7 mln. euro (90%)	27,7 mln. euro (48%)	-	11,6 mln. euro (30%)
(1) als "eigen initiatief"	0,75 mln. euro (10%)	30 mln. euro (52%)	52 mln. euro (100%)	27,6 mln. euro (70%)
Totaal vastgelegd	1037,9 mln. euro	1047,7 mln. euro	909,1 mln. euro	998,2 mln. euro
Latijns-Amerika				
Totaal vastgelegd voor niet-overheidsactoren	41,8 mln. euro (20%)	68,8 mln. euro (24,8%)	92,6 mln. euro (30,8%)	67,7 mln. euro (25,8%)
(1) als uitvoeringspartner	41,8 mln. euro (100%)	68,8 mln. euro (100%)	92,6 mln. euro (100%)	67,7 mln. euro (100%)
(2) als "eigen initiatief"	-	-	-	-
Totaal vastgelegd	208,5 mln. euro	277,9 mln. euro	300,2 mln. euro	262,2 mln. euro
Azië				
Totaal vastgelegd voor niet-overheidsactoren	85 mln. euro (24,3%)	95 mln. euro (19,8%)	110 mln. euro (27%)	97 mln. euro (23,5%)
(1) als uitvoeringspartner	50 mln. euro (58,8%)	55 mln. euro (57,9%)	60 mln. euro (54,5%)	55 mln. euro (56,7%)
(2) als "eigen initiatief"	35 mln. euro (41,2%)	40 mln. euro (42,1%)	50 mln. euro (45,5%)	42 mln. euro (43,3%)
Totaal vastgelegd	348,8 mln. euro	480,9 mln. euro	407,6 mln. euro	412,4 mln. euro
Westelijke Balkan (Cards)				
Totaal vastgelegd voor niet-overheidsactoren	55 mln. euro (14,6%)	103 mln. euro (12%)	102 mln. euro (12,4%)	87 mln. euro (12,7%)
(1) als uitvoeringspartner	55 mln. euro (100%)	103 mln. euro (100%)	102 mln. euro (100%)	87 mln. euro (100%)
(2) als "eigen initiatief"	-	-	-	-
Totaal vastgelegd	376,1 mln. euro	859,7 mln. euro	822,1 mln. euro	685,9 mln. euro
Oost-Europa en Centraal-Azië (Tacis)				
Totaal vastgelegd voor niet-overheidsactoren	43,7 mln. euro (11%)	65,6 mln. euro (14,6%)	42,4 mln. euro (10,4%)	50,6 mln. euro (12,1%)
(1) als uitvoeringspartner	-	14 mln. euro (21,3%)	3 mln. euro (7%)	5,7 mln. euro (11,3%)
(2) als "eigen initiatief"	43,7 mln. euro (100%)	51,6 mln. euro (78,7%)	39,4 mln. euro (93%)	44,9 mln. euro (88,7%)
Totaal vastgelegd	397,1 mln. euro	448,5 mln. euro	407,8 mln. euro	417,8 mln. euro
Totaal generaal vastgelegd voor niet-overheidsactoren	421,8 mln. euro (8,3%)	541,1 mln. euro (7,8%)	465,6 mln. euro (10,58%)	476,1 mln. euro (8,7%)
(1) als uitvoeringspartner	342,4 mln. euro (81,2%)	419,5 mln. euro (77,5%)	324,2 mln. euro (69,6%)	362 mln. euro (76%)
(2) als "eigen initiatief"	79,4 mln. euro (18,8%)	121,6 mln. euro (22,5%)	141,4 mln. euro (30,4%)	114,1 mln. euro (24%)
Totaal generaal vastgelegd	5.060,4 mln. euro	6.871,7 mln. euro	4.400,8 mln. euro	5.444,3 mln. euro

2. VERWACHTINGEN VAN DE EG MET BETREKKING TOT DE BETROKKENHEID VAN NIET-OVERHEIDSACTOREN IN HET ONTWIKKELINGSPROCES

2.1. Niet-overheidsactoren en het EG-ontwikkelingsbeleid met inbegrip van de handel

In de praktijk zijn niet-overheidsactoren geleidelijk een belangrijke partner van de EG op het gebied van het ontwikkelingsbeleid aan het worden. Een brede dialoog tussen instellingen en burgers maakt een waardevolle bijdrage mogelijk aan het ontwerp en de tenuitvoerlegging van strategieën voor armoedebestrijding en beleid dat is gericht op de millennium-ontwikkelingsdoelen (Millennium Development Goals). Een dergelijke dialoog draagt tevens bij tot de bevordering van *governance*, democratisering en eerbiediging van de mensenrechten. Het belang en de haalbaarheid van het beleid en de programma's op het gebied van samenwerking nemen toe op belangrijke terreinen als conflictpreventie en conflictoplossing, mensenrechten, en handel en ontwikkeling.

Vooraf op het terrein van handelsbeleid heeft de Commissie sinds 1998 in Brussel bijeenkomsten gehouden met niet-overheidsactoren, met inbegrip van vertegenwoordigers van netwerken van niet-gouvernementele organisaties die zijn gespecialiseerd in handels- en ontwikkelingsvraagstukken. Dit proces wordt regelmatig opnieuw bekeken. Het heeft zich ontwikkeld en is uitgegroeid tot een belangrijk, vast onderdeel van het werkprogramma van de Commissie en is met name waardevol geweest in de aanloop naar ministeriële conferenties van de Wereldhandelsorganisatie, in het bijzonder die in Doha (november 2001). De participerende organisaties kunnen relevante zaken die spelen binnen Europa onder de aandacht te brengen, alsook die welke zich voordoen bij hun contacten in ontwikkelingslanden. Dit zorgt voor een mechanisme waardoor belangrijke ontwikkelingen kunnen worden gesignaleerd en wederzijdse informatie-uitwisseling in stand kan worden gehouden. Het proces volgt de onderhandelingen op de ontwikkelingsagenda van Doha nauwlettend, is flexibel en breidt zich zo nodig uit tot andere handelsonderhandelingen. (BIJLAGE 1 Betrokkenheid van niet-overheidsactoren bij de voorbereiding van economische partnerschapsovereenkomsten - ACS-staten).

Niet-overheidsactoren kunnen deelnemen aan de beleidsdialoog tussen de EU en een derde land, doordat ze worden geraadpleegd over en op de hoogte worden gehouden van de algemene koers van de samenwerking en, indien mogelijk, over besprekingen ten aanzien van nieuwe overeenkomsten.

De EG stimuleert de participatie van niet-overheidsactoren in het besluitvormingsproces op nationaal niveau overeenkomstig democratische beginselen, alsmede in de voorbereiding van zowel het nationaal ontwikkelingsstrategiedocument van de partnerregeringen als de nationale strategiedocumenten van de EG. Tot de EG-doelstellingen in het kader van de bevordering van participerende benaderingen behoren het leveren van een bijdrage aan de eigen inbreng door alle begunstigden in de ontwikkelingsstrategieën, het gaandeweg versterken van verantwoordingsplichtige, degelijke en democratische instellingen, het verlenen van bijstand bij de uitoefening van het burgerschap en het bevorderen van publiek-particuliere partnerschappen. Dit zal op zijn beurt resulteren in een toename van de haalbaarheid van ontwikkelingsstrategieën.

Deze doelstellingen worden nagestreefd in nauwe samenwerking met andere donoren, met name de lidstaten. De EU zal haar inspanningen met betrekking tot de bewustmaking van

de relevante autoriteiten intensiveren teneinde de betrekkingen tussen de verschillende soorten actoren in het ontwikkelingsproces op het meest aangewezen niveau te bevorderen en te vergemakkelijken. De dialoog tussen de relevante autoriteiten en de nog relevantere niet-overheidsactoren zal worden bevorderd. Deze dialoog stelt de niet-overheidsactoren in staat hun behoeften en standpunten te verwoorden en bijgevolg hun betrokkenheid bij het ontwikkelingsproces vergemakkelijken.

In deze context verwacht de EG dat de niet-overheidsactoren bij vijf verschillende stadia van het ontwikkelingsproces zullen worden betrokken; de voorbereiding van de nationale ontwikkelingsstrategie, de voorbereiding van de communautaire responsstrategie; de beleidsdialoog na overeenstemming over de voor steunmaatregelen in aanmerking komende sectoren; het proces van tenuitvoerlegging en evaluatie. Hiertoe dienen de niet-overheidsactoren te worden voorzien van zowel financiële middelen als steun voor capaciteitsopbouw in essentiële gebieden teneinde hun eigen capaciteiten te versterken.

Om bij de beleidsdialoog te worden betrokken en toegang te hebben tot financiering verwacht de EG van de niet-overheidsactoren dat zij op een manier te werk gaan die van transparantie en verantwoordingsplicht getuigt. De subsidiabiliteitscriteria voor toegang tot financiering dienen voor elk land afzonderlijk te worden aangepast en ontwikkeld. In het algemeen kan de EG steun verlenen aan niet-overheidsactoren die eveneens beogen vermindering van de armoede, *governance* en duurzame ontwikkeling te bevorderen en die in staat zijn te bewijzen dat zij capaciteiten bezitten op belangrijke ontwikkelingsgebieden zoals: het tegemoet komen aan de behoeften van kwetsbare sociale groepen, met inbegrip van genderspecifieke behoeften, milieuaspecten, mensenrechten en democratie, het bevorderen van *governance*, het versterken van economische en sociale ontwikkeling alsmede het bevorderen en versterken van de sociale en politieke dialoog. Tot de elementaire voorwaarden voor toegang tot financiering behoort tevens een heldere organisatiestructuur die de grondbeginselen van de democratie, transparantie en verantwoordingsplicht, alsmede de onafhankelijkheid van de staat en overheden weerspiegelt.

De EU zal, bij voorkeur in samenwerking met de regering van het partnerland, steun verlenen voor de uitbreiding van de capaciteiten van niet-overheidsactoren, zodat ze een constructieve bijdrage aan de beleidsdialoog kunnen leveren. Hierdoor kan de kwaliteit van de beleidsformulering worden verbeterd en de geleidelijke betrokkenheid van niet-overheidsactoren bij het ontwikkelingsproces worden vergemakkelijkt.

Er zal tevens speciale aandacht worden besteed aan kleine organisaties aan de basis die het vermogen hebben kwetsbare en in een isolement verkerende bevolkingsgroepen te bereiken en te vertegenwoordigen. De bijdrage van organisaties aan de basis aan het beleidsdebat en de tenuitvoerlegging van strategieën is van groot belang voor de strijd tegen de armoede en een betere afstemming van de ontwikkelingsdoelen op de bevolking en de plaatsen waar deze behoeften zich voordoen. Het vergemakkelijken van de dialoog op gedecentraliseerde basis tussen lokale overheden en organisaties aan de basis is net zo belangrijk daar waar een directe raadpleging van niet-overheidsactoren op het niveau van de centrale overheid geen haalbare kaart is. In veel ontwikkelingslanden belemmert een sterk gecentraliseerde overheid en de nadruk op activiteiten in stedelijke gebieden een inclusieve participerende benadering, aangezien veel groepen en gebieden van raadpleging en van het besluitvormingsproces worden uitgesloten. Dit is met name het geval in landen die een groot geografisch gebied bestrijken. In het algemeen zal in veel ontwikkelingslanden de overgang naar een meer gedecentraliseerd bestuursstelsel de

behoefte aan participatie door de begunstigden in het prioriteringsproces en in het toezicht op de budgettaire tenuitvoerlegging doen toenemen.

In dit verband kunnen de in het land aanwezige noordelijke niet-overheidsactoren een belangrijke rol spelen. Ze kunnen bijstand verlenen voor de vergemakkelijking en bevordering van het in gang zetten van dialoogprocessen in eigen land of van de consolidatie ervan en ze kunnen belangrijke organisaties helpen bij de participatie in de dialoog, in het programmeren en in het opstellen van programma's die betrekking hebben op de toewijzing van middelen aan niet-overheidsactoren. Deze activiteiten dienen te worden gestimuleerd in termen van overdracht van knowhow aan de rurale en gemarginaliseerde bevolkingsgroepen, waardoor niet alleen een "inclusieve participerende benadering", maar tevens de eigen inbreng in het totale ontwikkelingsproces wordt bevorderd.

Tot slot is het tevens noodzakelijk om prestatie-indicatoren ten behoeve van de follow-up van steunmaatregelen van niet-overheidsactoren te ontwikkelen als uitgangspunt voor een gemeenschappelijk controlemechanisme.

2.2. Dialoog, raadpleging en andere vormen van betrokkenheid

De raadpleging over nationale strategiedocumenten zal stelselmatig worden aangemoedigd aan de hand van een flexibele en pasklare benadering. Een goed voorbeeld hiervan is de betrokkenheid van niet-overheidsactoren bij de voorbereiding van de EG-responsstrategie voor zowel Kameroen als Oeganda (BIJLAGE 1). Er dient echter in het achterhoofd te worden gehouden dat er nog ruimte is voor verbetering en dat tijdens de tenuitvoerleggings- en evaluatiefase verder zal worden geprobeerd om de betrokkenheid van niet-overheidsactoren bij het ontwikkelingsproces in deze landen te versterken.

In Latijns-Amerika werden initiatieven genomen om niet-overheidsactoren op supranationaal niveau te betrekken (bij de follow-up van de Verklaring van Rio, de voorbereiding van de topconferentie van Madrid, de Dialoog van San José, het EU-Mercosur-forum over de dialoog inzake het bedrijfsleven).

De niet-overheidsactoren werden uitgenodigd voor de in 2001 gehouden regionale seminars over de voorbereiding van de onderhandelingen over economische partnerschapsovereenkomsten tussen de ACS en de EU. Het is de bedoeling om met hulp van het ECOSOC- en NGO-platform gezamenlijk (ACS-EG) overleg te voeren tijdens het gehele onderhandelingsproces.

In BIJLAGE 1 wordt nader ingegaan op deze initiatieven.

2.3. Soorten steunmaatregelen van niet-overheidsactoren

Er bestaat een wezenlijk verschil tussen niet-overheidsactoren die projecten uitvoeren die als expliciete doelstelling de uitvoering van nationale strategiedocumenten hebben en/of passen in door de Commissie aangeduide sectorale en geografische prioriteiten (niet-overheidsactoren als "uitvoeringspartner") en niet-overheidsactoren die met eigen initiatieven/voorstellen komen op basis waarvan de Commissie kan besluiten steun te verlenen (eigen initiatief van niet-overheidsactor). Deze twee verschillende soorten betrekkingen tussen niet-overheidsactoren en de EG zullen zich blijven voordoen en er dient een evenwicht te worden gevonden tussen de twee soorten steun. Met name in het

tweede geval gaan niet-overheidsactoren te werk op grond van hun autonomie en recht van initiatief binnen het kader van de procedures die voor elk instrument gelden. Wanneer ze optreden als uitvoeringspartners, verplichten niet-overheidsactoren zich tot oplevering in overeenstemming met de door hen getekende overeenkomst.

De samenwerkingsinstrumenten van de EG worden in toenemende mate zodanig beheerd dat niet-overheidsactoren in de ontwikkelingslanden worden gesteund en ze in staat worden gesteld om toegang tot financiering te krijgen, hetzij op eigen kracht of in nauwe samenwerking met noordelijke niet-overheidsactoren.

In BIJLAGE 2 worden voorbeelden gegeven van interessante gevallen uit alle geografische regio's waar niet-overheidsactoren zijn betrokken bij de tenuitvoerlegging van projecten (als aannemer, onderaannemer of anderszins). In BIJLAGE 3 wordt een aantal voorbeelden gegeven van programma's waarbij niet-overheidsactoren op eigen initiatief te werk gaan.

3. VERBETERING VAN DE KWALITEIT VAN DE PARTICIPERENDE BENADERING

3.1. De rol van de delegaties en van de centrale diensten van de Commissie

Het deconcentratieproces dat in 2001 in gang werd gezet en vóór het eind van 2003 zal worden uitgebreid tot alle delegaties, zal bijdragen tot het verbeteren van de kwaliteit van de participerende benadering in het EG-ontwikkelingsbeleid. Deconcentratie zal leiden tot een geleidelijke overdracht van middelen en verantwoordelijkheden aan de delegaties van de Europese Commissie. Een goede coördinatie tussen de delegaties van de Europese Commissie en de centrale diensten van de Commissie is dan ook van wezenlijk belang. Waar de omstandigheden dat toelaten, zal het deconcentratieproces gepaard gaan met decentralisatie naar de autoriteiten in de partnerlanden.

Het hoofd van de delegatie zal een steeds belangrijkere rol gaan spelen bij het proces voor de selectie van projecten die voor medefinanciering in aanmerking komen en die uit eigen initiatieven van niet-overheidsactoren bestaan. In dit verband dient het hoofd van de delegatie zich ervan te vergewissen dat deze initiatieven in voldoende mate consistent zijn met de gehele samenwerkingsstrategie alsmede met de bestaande of de geplande EG-programma's in het bewuste land. Wat betreft andere instrumenten zal het hoofd van de delegatie een zware verantwoordelijkheid dragen voor het beheer van de toegang tot financiering voor niet-overheidsactoren. In het kader van de Overeenkomst van Cotonou zijn de meeste ACS-regeringen met instemming van de EG overgegaan tot het verlenen van steun aan niet-overheidsactoren via reservering in de nationale strategiedocumenten van een EOF-bedrag voor dit doel. Gedurende het tenuitvoerleggingsproces van deze vernieuwende bepalingen wordt van de nationale autoriteiten van de ACS, de delegaties van de Commissie en de vertegenwoordigers van niet-overheidsactoren verwacht dat ze gezamenlijk de verschillende soorten voor steun in aanmerking komende actoren en activiteiten aanwijzen. Wat betreft het beheer van de middelen en de financieringsbesluiten ten aanzien van de activiteiten van niet-overheidsactoren dient het hoofd van de delegatie de hoogst verantwoordelijke te zijn tengevolge van de continue dialoog tussen de partijen over het rollend programma.

Het gebrek aan politieke wil bij de nationale regeringen om niet-overheidsactoren te betrekken en de gebrekkige structurering en capaciteit van niet-overheidsactoren zijn

twee belangrijke zaken die het hoofd van de delegatie vaak tegenkomt in een aantal landen die niet noodzakelijkerwijze tot de armste landen behoren. Meer coördinatie met de lidstaten is een doeltreffende manier om de politieke dialoog met nationale autoriteiten over deze kwestie te versterken en de capaciteit van niet-overheidsactoren te bevorderen en te steunen om van alle mogelijkheden gebruik te maken die zich in het ontwikkelingsproces aandienen. Raadpleging over nationale strategiedocumenten kan een nuttig instrument blijken te zijn voor het van het begin af aan invullen van het beleid ten aanzien van niet-overheidsactoren en het bieden van de mogelijkheid aan niet-overheidsactoren om zich te ontwikkelen, hun ideeën naar voren te brengen, een maatschappelijk debat te bevorderen en een bijdrage te leveren aan de consolidatie van democratische systemen.

Het hoofd van de delegatie zal een centrale rol spelen bij de bevordering en de vergemakkelijking van de dialoog tussen niet-overheidsactoren en de relevante autoriteiten. Het hoofd van de delegatie zou dienen te zorgen voor een nauwe samenwerking met de EU-lidstaten en internationale instanties en organisaties die reeds betrekkingen onderhouden met relevante niet-overheidsactoren (bijvoorbeeld de Wereldhandelsorganisatie, de Wereldbank, UNDP, WHO, IAO, UNICEF, Europese NGO's, Internationale Kamers van Koophandel, internationale verenigingen van lokale overheden, enz.). De rol van de centrale diensten van de Commissie zal bestaan uit steunverlening aan de delegaties via het verspreiden van goede praktijken en benaderingen en via het waarborgen van de beleidsconsistentie en -samenhang in het proces.

3.2. De rol van de noordelijke en van de zuidelijke niet-overheidsactoren

De niet-overheidsactoren in ontwikkelingslanden zijn niet altijd in staat om de kansen om in het ontwikkelingsproces participeren, te benutten. Mogelijkerwijze hebben ze een zwakke organisatiestructuur, zijn ze onervaren of opereren ze in een moeilijke omgeving. Verbetering van de capaciteit van niet-overheidsactoren, waardoor ze in de dialoog met donors en nationale en regionale autoriteiten in ontvangende landen kunnen participeren, zou moeten leiden tot een beter vermogen om in te spelen op de op lokaal niveau kenbaar gemaakte behoeften.

Versterking van de zuidelijke civiele maatschappij, hetgeen een lang en tijdrovend proces is, heeft prioriteit. Het beste uitgangspunt lijkt het vergemakkelijken van “inclusieve bottom-up”-processen die tot de oprichting van nationale structuren of platformen leiden die de belangen behartigen en de idealen nastreven van de diverse groepen actoren. Met behulp van de juiste steun staan deze structuren vaak aan de basis van het geleidelijk opbouwen van netwerken op verschillende niveaus. Wil een strategie voor capaciteitsopbouw bij niet-overheidsactoren succesvol zijn, dan dient er allereerst sprake te zijn van informatieverstrekking en bewustmaking. De ervaring leert dat de nadruk van deze strategieën zou moeten liggen op de interne structuur en organisatie, de opbouw van een achterban (uitbreiding van netwerken), de ontwikkeling van leiderschapskwaliteiten, de ontwikkeling van analytische vaardigheden en vaardigheden op het gebied van pleitbezorging en duurzame mechanismen voor fondsenwerving, enz. De “agenda ten aanzien van de capaciteitsopbouw bij niet-overheidsactoren” dient met de niet-overheidsactoren zelf, met andere donors en met de relevante autoriteiten te worden besproken teneinde strategieën voor lokale capaciteitsopbouw te ontwikkelen die verband houden met en afgestemd zijn op het land.

De steun voor capaciteitsopbouw dient tevens te worden verleend om niet-overheidsactoren te helpen hun capaciteit te ontwikkelen, zodat ze kunnen participeren in de dialoog over wereldwijde ontwikkelingen, conventies en conferenties, binnen dergelijke forums of bijeenkomsten.

Het betrekken van de lokale gemeenschappen en het gebruik maken van hun kennis is eveneens van zeer groot belang vanuit het oogpunt van risicovermindering en paraatheid ten aanzien van rampen, of de tegemoetkoming aan de behoeften van gemarginaliseerde groepen, zoals de inheemse bevolking.

Het aanmoedigen van de dialoog tussen de zuidelijke en de noordelijke niet-overheidsactoren alsmede van een uitwisseling tussen zuidelijke niet-overheidsactoren onderling is van wezenlijk belang. Dit begint een belangrijk kenmerk van ontwikkelingsbeleid te worden. De dialoog over wederzijdse belangen en over zorgen en behoeften dient in toenemende mate te worden gesteund en vergemakkelijkt. Het hele scala aan niet-overheidsactoren in de EU (NGO's die zich op humanitaire hulp en ontwikkeling richten, sociale partners, onderzoeksinstituten, culturele verenigingen, de media) kunnen een cruciale rol spelen bij de bewustmaking op het gebied van ontwikkelingsvraagstukken in Europa, bij de steun aan en aanwijzing van geschikte niet-overheidsactoren in het zuiden waarmee ze kunnen samenwerken, alsmede bij interne capaciteitsopbouw.

De noordelijke niet-overheidsactoren hebben een hoop ervaring opgedaan en in wezen zijn ze zich gaan openstellen voor alle actoren in de civiele maatschappij en hen op organisatie- en netwerkniveau de hand gaan reiken. Zodoende kunnen ze hun knowhow aan andere actoren ter beschikking stellen, hetgeen cruciaal is voor een eigen inbreng en een succesvolle participerende benadering op alle gebieden, zoals de sociale sectoren en sectoren in het bedrijfsleven (met economische en sociale partners), de academische wereld, de media, enz. De rol van de noordelijke niet-overheidsactoren in het zuiden is zich steeds meer aan het verleggen van de tenuitvoerlegging van projecten naar capaciteitsopbouw via hulp aan hun partners in ontwikkelingslanden om actief, geloofwaardig en goed gestructureerd te worden. De drie uit hoofde van begrotingslijn B7-6000 gefinancierde programma's voor steun tussen 1991 en 2001 aan de Senegalese Federatie van niet-gouvernementele organisaties ("Fédération des Organisations Non Gouvernementales du Sénégal", FONGS) kunnen worden aangemerkt als een voorbeeld van deze tendens (in bijlage 2 wordt hier nader op ingegaan).

De uitdaging die de noordelijke partners dienen aan te gaan, bestaat uit het voortbouwen op deze vooruitgang en het ontwikkelen van nauwere partnerschappen met hun lokale counterparts, en het steeds meer afzien van directe steunmaatregelen op operationeel niveau. De uitdaging voor de donors bestaat uit steun voor deze ontwikkeling.

4. CONCLUSIE

Niet-overheidsactoren worden in toenemende mate betrokken bij het EG-ontwikkelingsbeleid gedurende de gehele looptijd van de diverse samenwerkingsprogramma's en beleidsdialogen met partnerlanden. Naar schatting wordt per jaar zo'n 1,4 miljard euro van de 7 miljard euro die jaarlijks door de EG aan officiële ontwikkelingshulp wordt besteed (20%) door of in samenwerking met niet-overheidsactoren beheerd. In alle regio's zijn er initiatieven genomen om de dialoog

tussen de EU en de civiele maatschappij in partnerlanden, alsmede de dialoog tussen de autoriteiten en de Europese Commissie, van de grond te krijgen.

De toepassing van het beginsel van participatie van niet-overheidsactoren in het ontwikkelingsproces zal met de tijd vorm krijgen als gevolg van de ervaringen die ermee worden opgedaan. Het zal nodig zijn om te experimenteren, om vast te stellen welke praktijken de beste zijn, om flexibel te zijn en om institutionele vernieuwingen door te voeren. Dit betekent dat er voor een landenspecifieke benadering dient te worden gekozen met inachtneming van de zich wijzigende politieke omstandigheden, de mate van organisatie van de actoren en de bestaande gebruiken of mechanismen voor het voeren van een dialoog. Dit betekent dat geaccepteerd dient te worden dat een adequate informatiestroom, bewustmaking, steun voor de structurering van niet-overheidsactoren in platformen, forums of verenigingen op verschillende niveaus, - waarvan in het begin wellicht geen sprake is - tot de doelstellingen voor langere termijn behoren als het gaat om een daadwerkelijke betrokkenheid van deze actoren. Dit betekent ook het inzetten van het menselijk potentieel en van financiële middelen die nodig zijn om te waarborgen dat de juiste steun en follow-up aan het dialoogproces op het niveau van de partnerlandsregeringen, de niet-overheidsactoren en de delegaties wordt gegeven.

Dit vraagt tevens om de juiste systemen van toezicht die gebaseerd zijn op realistische en relatief eenvoudige indicatoren voor de controle van de kwaliteit van het participatieproces en de toegevoegde waarde ervan voor de beleidsformulering en -uitvoering. Deze activiteiten zijn het onderwerp van evaluaties en eindverslagen welke deel uitmaken van een reeds vastgesteld terugkoppelingssysteem. De uitdaging zal bestaan uit het verder bouwen op bestaande organisaties, mechanismen en capaciteiten, terwijl er in de loop van de tijd gestructureerdere vormen van dialoog worden bevorderd. Het “rollend” karakter van het nieuwe programmeringssysteem van de EG-bijstand kan een geleidelijke integratie van niet-overheidsactoren in het proces vergemakkelijken.

Naar verwachting zullen de regio's van elkaar verschillen als het gaat om de betrokkenheid van niet-overheidsactoren bij het ontwikkelingsproces, zowel vanwege de verschillende juridische bepalingen in de samenwerkings- en partnerschapsovereenkomsten als vanwege de sociale, politieke en historische context. De beleidsverklaring inzake het ontwikkelingsbeleid van de EG voorziet echter in de betrokkenheid van niet-overheidsactoren bij het ontwikkelingsproces. Dientengevolge dient in alle partnerlanden in afdoende mate sprake te zijn van raadpleging en participatie. Aan bepaalde normen dient te worden voldaan, en wel:

- Bevordering van de betrokkenheid van niet-overheidsactoren bij de voorbereiding door de autoriteiten van het nationale ontwikkelingsstrategiedocument of het strategiedocument voor armoedebestrijding, hetgeen het beste aanknopingspunt vormt en de gelegenheid biedt tot versterking van de dialoog tussen de regering en niet-overheidsactoren. Dit geldt wellicht ook voor de betrokkenheid bij ontwikkelingsstrategieën of plannen op regionaal, provinciaal, gemeentelijk of elk ander gedecentraliseerd of sectoraal niveau en de dialoog met de desbetreffende autoriteiten.
- Niet-overheidsactoren dienen op een meer stelselmatige manier te worden geraadpleegd over nationale strategiedocumenten en tijdens het hele programmeringsproces dat onderdeel uitmaakt van de besprekingen met de desbetreffende nationale autoriteiten over de EG-responsstrategie.

- De betrokkenheid van niet-overheidsactoren dient besprekingen over handelsbeleid en economische samenwerking te omvatten.
- Het is van cruciaal belang dat de raadplegingen betrekking hebben op alle van belang zijnde gebieden. Wat betreft de vertegenwoordiging dient er een evenwicht te worden gevonden tussen de sociale en economische partners en de verenigingen of NGO's die de verschillende belangengroeperingen of van belang zijnde gebieden vertegenwoordigen.
- Niet-overheidsactoren dienen tijdig van heldere en alomvattende informatie te worden voorzien, zodat ze hun participatie in raadplegingen en hun reacties en voorstellen kunnen voorbereiden. Er dient naar behoren rekening te worden gehouden met de standpunten van niet-overheidsactoren en deze dienen te worden besproken. Er dient adequate informatie te worden verstrekt over de uitkomst van overleg en dialoog.
- De EG zal niet-overheidsactoren blijven aanmoedigen te participeren in de tenuitvoerlegging van samenwerkingsprojecten en -programma's. In het algemeen zal de EG niet-overheidsactoren steunen die eveneens beogen vermindering van de armoede, *governance* en duurzame ontwikkeling te bevorderen en die in staat zijn te bewijzen dat ze capaciteiten hebben op belangrijke ontwikkelingsgebieden.
- Capaciteitsopbouw is van wezenlijk belang om niet-overheidsactoren in staat te stellen een constructieve bijdrage te leveren aan het ontwikkelingsproces. De EG moedigt de noordelijke niet-overheidsactoren aan hun knowhow ter beschikking te blijven stellen aan andere ontwikkelingsactoren en de overstap te maken van de tenuitvoerlegging van projecten naar capaciteitsopbouw door bijstand te verlenen aan hun partners in ontwikkelingslanden.
- Meer coördinatie met de lidstaten en andere donors is een doeltreffende manier om de politieke dialoog met de nationale autoriteiten te versterken en om de capaciteit van niet-overheidsactoren te bevorderen en te steunen om gebruik te maken van alle mogelijkheden die zich in het ontwikkelingsproces aandienen.
- De EG is voornemens de bestaande twee soorten betrekkingen met de niet-overheidsactoren te handhaven: uitvoeringspartners en eigen initiatief van niet-overheidsactoren. De dialoog over tenuitvoerlegging zal derhalve worden voortgezet. Niet-overheidsactoren voeren niet slechts de op initiatief van de Commissie geformuleerde activiteiten uit, maar besluiten zelf of ze zich bezig gaan houden met tenuitvoerleggingsactiviteiten of met het binnenslepen van bekendgemaakte of aan te besteden opdrachten. Ten aanzien van de in de aanvragen op initiatief van de niet-overheidsactoren geformuleerde financieringsvoorstellen hanteert de Commissie haar eigen selectiecriteria en draagt zij haar eigen bestuurlijke verantwoordelijkheid. In de context van deze dialoog over tenuitvoerlegging is de Commissie voornemens met niet-overheidsactoren in gesprek te treden over de mechanismen en instrumenten voor systematische controle en evaluaties op elk niveau.
- De Commissie zal richtsnoeren opstellen voor de delegaties van de Commissie met betrekking tot de betrokkenheid van niet-overheidsactoren bij het ontwikkelingsproces. Verder worden nog een reeks richtsnoeren voorbereid die bestemd zijn voor de delegaties van de Commissie in de ACS-staten. Deze hebben betrekking op de tenuitvoerlegging van de bepalingen van de Overeenkomst van

Cotonou die op toegang van niet-overheidsactoren tot EOF-financiering betrekking hebben, en zijn volledig naar de geest van de Partnerschapsovereenkomst van Cotonou. Deze twee reeksen richtsnoeren geven een toelichting en aanvulling op de door de diensten van de Commissie opgestelde “Programmeringsrichtsnoeren nr. 6 - De nieuwe actoren in het partnerschap”, die betrekking hebben op de ACS-staten.

BIJLAGEN

Inhoudsopgave

BIJLAGE 1: Voorbeelden van dialoog, raadpleging en andere vormen van betrokkenheid

BIJLAGE 2: Gevallen waarin niet-overheidsactoren als uitvoeringspartner (aannemer, onderaannemer of anderszins) zijn betrokken bij projecten in alle geografische regio's

BIJLAGE 3: Gevallen waarin niet-overheidsactoren op eigen initiatief te werk gaan

BIJLAGE 1 – voorbeelden van dialoog, raadpleging en andere vormen van betrokkenheid

Kameroen

Het in de Overeenkomst van Cotonou bepaalde ten aanzien van de betrokkenheid van niet-overheidsactoren bij samenwerking is van toepassing op de programmering voor het 9^e EOF. De betrokkenheid van niet-overheidsactoren in Kameroen was echter al eerder een feit gezien de twee uit hoofde van het 8^e EOF gefinancierde projecten waarmee een bedrag van 21,9 miljoen euro was gemoeid. Deze projecten bestonden uit programma's die zich op sociale ontwikkeling in de steden en op gedecentraliseerde samenwerking richtten en zich in de tweede fase op steun voor organisaties van niet-overheidsactoren gingen richten. Deze steunmaatregelen, die zijn gebaseerd op ervaringen die zijn opgedaan met uit hoofde van het 7^e EOF gefinancierde programma's voor microprojecten, bieden de mogelijkheid om vernieuwende benaderingen op het gebied van capaciteitsopbouw uit te proberen. Verder werd de informatie verbeterd en gingen journalisten een steeds belangrijkere rol spelen door de ontwikkeling van specifieke communicatieondersteuning (persberichten ten behoeve van de civiele maatschappij, een maandelijks bulletin, een website, een contactnetwerk met de pers). Er dient aandacht te worden besteed aan een follow-up van deze steunmaatregelen. Dit is een tijdrovende aangelegenheid voor de delegatie, die de juiste mankracht ervoor moet inzetten.

Het proces van betrokkenheid van niet-overheidsactoren bij de programmering uit hoofde van het 9^e EOF begon formeel in februari 2001. De selectie van niet-overheidsactoren voor participatie in de programmeringsbesprekingen was gestoeld op het in het kader van het HIPC-initiatief door de regering van Kameroen in gang gezet participerend proces. Op verzoek van de autoriteiten werd een oriëntatiemissie op touw gezet om op zoek te gaan naar representatieve en betrouwbare niet-overheidsactoren. Er werden vier informatie- en discussieseminars gehouden. De missie concludeerde dat, hoewel niet-overheidsactoren heel graag actief betrokken wilden zijn bij het samenwerkingsproces, het uiterst moeilijk was om goedgestructureerde, representatieve niet-overheidsactoren te vinden vanwege de diversiteit aan actoren met zeer verschillende doelstellingen en capaciteitsniveaus. Bij de opstelling van het nationaal strategiedocument in maart 2001 werd rekening gehouden met deze conclusies. Er zal 9 miljoen euro (van de totale toewijzing van 159 miljoen euro) worden uitgetrokken voor acties die zich richten op structurering van de civiele maatschappij en bevordering van legitieme en representatieve organen, alsmede voor specifieke acties die zich richten op de consolidatie van een participerend mechanisme voor de tenuitvoerlegging van de strategie voor armoedebestrijding en de follow-up ervan.

In juli 2001 werd de definitieve versie van het nationaal strategiedocument onder de vertegenwoordigers van niet-overheidsactoren (22 in het kader van HIPC in aanmerking komende NGO's, internationale NGO's, platformen van NGO's en vertegenwoordigers van diverse gezindten) en vertegenwoordigers van gedecentraliseerde autoriteiten verspreid. Vervolgens werd er een informatieve bijeenkomst gehouden waaraan de Europese Commissie en de diensten van de nationale ordonnateur hebben deelgenomen. Op 17 juli 2001 ondertekende de Commissaris voor ontwikkeling het nationaal strategiedocument voor Kameroen in Yaoundé. Hij had een ontmoeting met vertegenwoordigers van niet-overheidsactoren.

Oeganda

In Oeganda heeft zowel tijdens het onderhandelingsproces van de ACS met de Europese Unie als gedurende de programmering overleg met niet-overheidsactoren plaatsgevonden. Zowel basisorganisaties als niet-gouvernementele organisaties werden geraadpleegd. De particuliere sector wordt rechtstreeks betrokken bij andere sectoren.

In november 2001 werd op initiatief van vertegenwoordigers van lokale niet-overheidsactoren een stuurgroep van niet-overheidsactoren gevormd ten einde een reguliere informatieverspreiding en stelselmatige dialoog te waarborgen.

Als eerste fase in een uit twee fasen bestaand onderzoek werd door de delegatie van de Europese Commissie opdracht gegeven tot een onderzoek voor het in kaart brengen van relevante kwesties. De tweede fase omvat een haalbaarheidsstudie die als basis zal dienen voor een financieringsvoorstel voor een programma voor steun aan de civiele maatschappij.

Evaluatie van het raadplegingsproces met niet-overheidsactoren (ACS)

De EG-benadering om niet-overheidsactoren te betrekken bij de voorbereiding van het nationaal strategiedocument voor Kameroen en Oeganda is door de niet-overheidsactoren zelf aan een beoordeling onderworpen. Een Europees platform van NGO's verleende steun bij de voorbereiding van de verslagen over de betrokkenheid van niet-overheidsactoren bij processen met betrekking tot nationale strategiedocumenten en nationale indicatieve programma's in Kameroen, Oeganda en drie andere proeflanden. De door de niet-overheidsactoren uit de ACS opgestelde verslagen in het kader van een gezamenlijk initiatief van de civiele maatschappij in de ACS en de EU richtten zich op de evaluatie van de participatie in het programmeringsproces. Uit de verslagen blijkt dat alle betrokken partijen pogingen hebben ondernomen om niet-overheidsactoren bij het programmeringsproces te betrekken. Niettemin wordt ook gewezen op een aantal ernstige factoren die een doeltreffende inschakeling van de civiele maatschappij bij het programmeringsproces hebben belemmerd. Deze hebben met name betrekking op: a) de korte periode die voor raadpleging werd uitgetrokken, b) de kwaliteit van de naar de niet-overheidsactoren verzonden informatie over het proces en het tijdstip waarop dit werd gedaan, c) het beperkte scala aan niet-overheidsactoren dat bij het proces was betrokken, d) het gebrek aan institutionele mechanismen om dit raadplegingsproces te vergemakkelijken, e) onvoldoende feedback aan niet-overheidsactoren over de uitkomsten van de raadplegingen. In de verslagen worden aanbevelingen gedaan aan de EG, de regeringen en aan de niet-overheidsactoren zelf.

Latijns-Amerika: regionaal en subregionaal niveau

Regionaal niveau

- In haar mededeling inzake de follow-up van de eerste top tussen Latijns-Amerika, het Caribisch gebied en de Europese Unie ⁷ heeft de Commissie voorgesteld om haar activiteiten ten aanzien van de tenuitvoerlegging van de Verklaring van Rio op te voeren via bestaande samenwerkingsinstrumenten, voornamelijk ter bevordering van

⁷ COM(2000) 670 – 31.10.2000

de mensenrechten (met inbegrip van lokale organisaties en NGO's), ter ondersteuning van de democratie (met inbegrip van steun voor de media), ter bescherming van de economische en sociale rechten en ter bevordering van een informatiemaatschappij (via een specifiek @lis-programma teneinde met name de civiele maatschappij van moderne communicatie-instrumenten te voorzien).

- Er werd een aantal thematische en sectorale bijeenkomsten georganiseerd ter voorbereiding van de bijdragen en standpunten ten behoeve van de Top van Madrid in mei 2002. Vooral een aantal **verschillende forums** wisten diverse elementen van de Latijns-Amerikaanse en de Europese civiele maatschappij bijeen te brengen, namelijk het bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties in het algemeen, sociale en economische comités, een aantal specifieke universiteiten en instituten (inzake sociale rechtvaardigheid), en bisschoppelijke conferenties.

Subregionaal niveau

- **Midden-Amerika** is een gebied waar steun voor participatie van NGO's een aantal specifieke kenmerken heeft als gevolg van de context waarin onze steun in de jaren 1980 en 1990 werd verleend, in antwoord op interne conflicten en gevluchte bevolkingsgroepen. Sinds 1984, de dag waarop de Dialoog van San José van start ging, werd getracht een koppeling te bewerkstelligen tussen maatschappelijke organisaties en instellingen, met name op het gebied van vrede, herintegratie en democratische consolidatie. In het algemeen trachtte de EG de maatschappelijke organisaties te betrekken bij of te laten participeren in het toezicht op sectorale programma's die ten doel hadden de tijdens de politieke dialoog gestelde prioriteiten (San José, bewustmaking en dialoog met de regering) ter hand te nemen. In Midden-Amerika werd er vanaf het eind van de jaren 1980 een dialoog gevoerd met maatschappelijke organisaties, met name met thematische netwerken en universiteiten. De dialoog werd op ad hoc-basis gevoerd binnen de diverse door de Commissie ten uitvoer gelegde programma's en sectorale strategieën. Deze dialoog heeft tot zeer positieve resultaten geleid.
- In **Zuid-Amerika** vinden reeds raadplegingen op ad hoc-basis plaats. Op 12 oktober 2000 werd in Brussel de eerste, door de Commissie georganiseerde conferentie gehouden waarbij maatschappelijke organisaties betrokken waren bij onderhandelingen tussen de EU en Mercosur en tussen de EU en Chili. Voorts nam de Commissie in november 2000 deel aan een conferentie waarbij maatschappelijke organisaties betrokken waren bij onderhandelingen tussen de EU en Chili. Op 12 februari 2002 werd in Brussel een tweede, door de Commissie georganiseerde conferentie gehouden waarbij maatschappelijke organisaties waren betrokken bij onderhandelingen tussen de EU en Mercosur en tussen de EU en Chili. Voorts heeft de Commissie/DG RELEX in augustus 2000 een website ontworpen die met name is gewijd aan de onderhandelingen tussen de EU en Mercosur en tussen de EU en Chili en waar maatschappelijke organisaties veel informatie kunnen krijgen en tal van documenten kunnen inzien over de voortgang van de onderhandelingen.

Het EU-Mercosur-forum voor de dialoog met het bedrijfsleven (EU-Mercosur Forum on Business Dialogue, MEBF), dat uit vertegenwoordigers van het bedrijfsleven uit Europese en Mercosur-landen bestaat, boekt goede resultaten. Er vonden in 1999 twee plenaire vergaderingen plaats die door een aantal andere vergaderingen werden gevolgd. Tijdens de derde plenaire vergadering op 15 en 16 mei 2002, vlak vóór de

Top van Madrid, werd een lijst met handelsbevorderende maatregelen goedgekeurd, die door de Commissie werd onderschreven. Voorts levert de dialoog met de vakbonden uit de EU en met het Forum Consultivo Económico y Social van Mercosur tevens goede resultaten op. Dit zal leiden tot de financiering van een project dat zich op de sociale dimensie van Mercosur richt.

Betrokkenheid van niet-overheidsactoren bij de voorbereiding van economische partnerschapsovereenkomsten (ACS-staten)

In het kader van de economische partnerschapsovereenkomsten zal een alomvattende benadering worden gevolgd waardoor de ACS-staten de kans krijgen om zich te heroriënteren op een diepere integratie in de wereldeconomie. Het is duidelijk dat de betrokkenheid van alle betrokken actoren hiervoor is vereist, met name van de vertegenwoordigers van het bedrijfsleven, de sociale partners en de civiele maatschappij in ruime zin. Het zal ook van belang zijn om vertegenwoordigers van parlementen en provinciale overheden bij dit proces te betrekken. De EG is reeds begonnen met dit raadplegingsproces en heeft in Brussel en in de ACS-staten een ontmoeting gehad met de civiele maatschappij. Als gevolg van de onderhandelingen zal dit proces hoe dan ook een impuls krijgen. De Commissie zal met name informatie geven over onderzoeken en effectbeoordelingen die op de agenda staan. Tijdens het onderhandelingsproces zullen ook de verschillende betrokken groepen worden geraadpleegd. Hierbij zal de EG tevens rekenen op forums van niet-overheidsactoren, organisaties uit het bedrijfsleven en parlementaire groepen.

Een belangrijk instrument in het kader van dit proces is de duurzaamheidseffectrapportage (Sustainability Impact Assessment, SIA), waarvoor de Commissie in september 2002 het startsein verwacht te geven en welke hand in hand zal gaan met de onderhandelingen. De SIA zal voorzien in steun voor zowel de onderhandelaars van de EU als van de ACS om volledig inzicht te krijgen in de economische, sociale en milieueffecten van de verschillende scenario's die tijdens de onderhandelingen naar voren zullen komen. Een belangrijk onderdeel hiervan zal betrekking hebben op de betrokkenheid van de civiele maatschappij en het bedrijfsleven via speciale bijeenkomsten in de EU en in ACS-regio's, via de oprichting van een SIA-stuurgroep bestaande uit vertegenwoordigers van het bedrijfsleven, universiteiten en internationale instellingen, en via een specifieke internetpagina over de ACS en de SIA.

De voornaamste activiteiten tot dusver ten aanzien van het betrekken van niet-overheidsactoren kunnen als volgt worden samengevat:

- Instellingen zoals het EP, de ACS-EU gezamenlijke parlementaire vergadering, en het ESC hebben workshops/speciale zittingen in de ACS-staten georganiseerd. Zo heeft het ESC regionale workshops over handel en ontwikkeling - met inbegrip van economische partnerschapsovereenkomsten - georganiseerd voor economische en sociale partners, waarvan de laatste plaats vond in februari 2002 in Nairobi.
- Dialoog met de civiele maatschappij: onder grote belangstelling heeft de Europese Commissie op 4 juli 2002, als onderdeel van haar dialoogproces met de civiele maatschappij, een bijeenkomst gehouden over economische partnerschapsovereenkomsten. Het onderwerp van de bijeenkomst werd aangedragen door een netwerk van niet-gouvernementele ontwikkelingsorganisaties in de EU en tijdens de bijeenkomst werden kwesties besproken zoals de inhoud van de

onderhandelingen over economische partnerschapsovereenkomsten, de ontwikkelingsdimensie, de verenigbaarheid met de WTO, enz. Afgesproken werd dat deze bijeenkomst een eerste stap was in een regulier raadplegingsproces tijdens de onderhandelingen over economische partnerschapsovereenkomsten.

- Workshops over economische partnerschapsovereenkomsten: er werden een aantal workshops over economische partnerschapsovereenkomsten georganiseerd door onderzoeksinstituten, het Gemenebest en Francophonie, lidstaten, enz. De Europese Commissie heeft een bijdrage geleverd en deelgenomen aan deze workshops.

BIJLAGE 2 - gevallen van EG-subsidie waarin niet-overheidsactoren als uitvoeringspartner (aannemer, onderaannemer of anderszins) zijn betrokken bij projecten in alle geografische regio's

In onderstaande tabel wordt per regio en per instrument een voorbeeld van een project gegeven.

Regio/land	In mln. euro	Titel
Cards/Tacis		
Moldavië	0,2	Tacis – LIEN-programma: Bevordering en ontwikkeling van duurzame gezondheidszorg en sociale zorg voor lichamelijk en geestelijk gehandicapte kinderen
Bosnië en Herzegovina	10,5	EIDHR – Vrouwen in het openbare leven
Meda		
Algerije	5,0	Programma voor steun aan Algerijnse ontwikkelingsorganisaties
Algerije	50,0	Project voor lokale sociaal-economische ontwikkeling in het noordoosten van Algerije
ACS:		
Malawi	7,4	Voorlichting aan burgers en kiezers, fase II
Zimbabwe	6,0	Programma voor gedecentraliseerde samenwerking
Rwanda	7,2	Steun voor de rechtsstaat en voor initiatieven ter bevordering van de mensenrechten en nationale verzoening
Liberia	52,0	Rehabilitatieprogramma
Democratische Republiek Congo	24,0	Programma voor overgangssteun aan de gezondheidszorgsector (Programme d'appui transitoire au secteur de la santé, PATS)
ALA-verordening		
AZIË:		
Bangladesh	58,3	BRAC – Onderwijsprogramma.
Bangladesh	28,7	BRAC – Verlegging van de grenzen van armoedebestrijding
India	11,0	PESLE - Programma voor de verrijking van het onderwijs op schoolniveau
India	30,0	EIECP - Programma voor transculturele economische samenwerking EU - India
Regionaal	40,0	ASIË - LINK-programma
Regionaal	3,5	ASEF - Stichting Azië-Europa
Regionaal	7,0	AUNP - EU-Aziatisch Programma voor een universiteitsnetwerk
LATIJS-AMERIKA:		
Peru	12,0	Armoedebestrijding in de achtergestelde wijken
Paraguay	10,0	AMAR
Uruguay	10,5	Oprichting van een school voor kunsten en nijverheid (Creación de una escuela de Artes y Oficios)
Uruguay	6,7	Programma voor integrale steun aan de sociale sectoren (Programma de Apoyo Integral a los sectores Sociales)
Panama	9,8	Bevordering van gelijke kansen in Panama (Promoción de la Igualdad de Oportunidades en Panamá)
Paraguay	8,2	Netwerk van centra voor initiatieven en ontwikkeling voor vrouwen (Red de Centros de Iniciativas y Desarrollo para la Mujer de Paraguay)
El Salvador	9,2	Sociale preventie van geweld en jeugdcriminaliteit in Salvador

THEMATISCH		
EIDHR	0,7	Programma voor de versterking van nationale NGO's
Medefinanciering van NGO's	0,2	Financiële steun voor de activiteiten van GADEC Senegal
Medefinanciering van NGO's	1,5	Actie van de Senegalese Federatie van niet-gouvernementele organisaties (FONGS) van 1991 tot 2001, Senegal
Gedecentraliseerde samenwerking	0,5	Versterking van de capaciteiten van de lokale overheden – West-Afrika
Voedselzekerheid	2,8	Hulp voor de gemeenschap van Tigray (Relief Society of Tigray, REST), Ethiopië
Voedselzekerheid	6,8	AKAMASOA, Madagaskar
Voedselzekerheid	2,8	Voedselzekerheid; Euronaid - Soedan
Snellereactie-mechanisme	12,8	Voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië - huisvestings- en wederopbouwprogramma en een pakket vertrouwenscheppende maatregelen
Snellereactie-mechanisme	4,9	Afghanistan – publieke uitzendingen
Snellereactie-mechanisme	2	Democratische Republiek Congo – steun voor het vredesproces in de Democratische Republiek Congo

Op een select aantal programma's zal hieronder nader worden ingegaan.

• Cards: Westelijke Balkan

Microproject 7700-MICRO-00-04 in het kader van het EIDHR: de overeenkomst werd in november 2001 getekend; titel: Vrouwen in het openbare leven; EG-bijdrage: 10.520,00 euro van de totale begroting van 10.985,00 euro. Het project beoogt de betrekkingen tussen vrouwelijke parlementariërs of raadgevers en "gewone" vrouwen in economisch minder ontwikkelde gemeenschappen in Bosnië en Herzegovina (Bileca, Gornji, Donji Vakuf, Jajce, Bugojno, Stolac en Konjic) aan te halen. De activiteiten zijn geconcentreerd rond acht workshops waarvoor de gemeenschappelijke belangen en doelen dienen te worden vastgesteld en waaraan in de media aandacht dient te worden besteed. Beoogd wordt de afstand tussen het gewone volk en de politiek en de politici te verkleinen en deze boodschap aan de hele bevolking uit te dragen.

De kracht van het project schuilt in de participerende benadering op de verschillende niveaus. De interactie tussen federale, regionale en lokale actoren bevordert de kennis van, over en het vertrouwen in de diverse structuren van de overheid van Bosnië en Herzegovina. Het project heeft betrekking op het hele land en richt zich op vrouwen uit gemeenten in zowel de Federatie als de Republika Srpska in Bosnië en Herzegovina. Door andere vrouwen te ontmoeten die besluiten kunnen nemen, wordt aan de doelgroep een "beste praktijk"-voorbeeld gegeven van vrouwen in de politiek.

Er werd een vragenlijst verspreid onder ongeveer 200 vrouwen met de bedoeling informatie te vergaren over hun kennis over vrouwen in de politiek, over de ervaringen die ze hebben opgedaan met de samenwerking met deze vrouwen, alsook over hun behoefte en wens om reguliere contacten aan te gaan. Dit zal belangrijke achtergrondinformatie opleveren met behulp waarvan de onderwerpen van de workshops kunnen worden bepaald. In januari 2002 werden in de Republika Srpska - Bileca en Berkovici - twee seminars gehouden. De door de vrouwen aan de dag gelegde belangstelling was overweldigend ondanks de bezwaren van de burgemeester van de gemeente Bileca. Teneinde het project te presenteren en mensen te vinden die bereid zijn om tot samenwerking over te gaan, moest Forma F een aantal keren een bezoek brengen aan de doelgebieden. De activiteiten worden doorgaans in samenwerking met lokale NGO's, leden van het gemeentebestuur en hun raadgevers, burgemeesters of de voorzitter

van de gemeentelijke vergadering (in het geval van Bileca) voorbereid. In beide steden zijn er coördinatiegroepen in het leven geroepen om toekomstige bijeenkomsten van bij het project betrokken vrouwen te coördineren. Forma F heeft een bijeenkomst van een van de coördinatiegroepen in Trebinje bijgewoond als follow-up van het vorige project, dat tevens door de EG werd gefinancierd. Deze groep besprak de uit de wettelijke bepalingen voortvloeiende problemen rond het opstarten van een particuliere onderneming. In sommige gemeenten was het moeilijk om vrouwen te stimuleren om te participeren en legden de lokale autoriteiten diverse hindernissen in de weg. Beide kwesties laten duidelijk zien dat er behoefte bestaat aan verdere verbeteringen op dit gebied.

- **Meda**

In het kader van het Meda-programma zijn er twee verschillende complementaire wijzen van samenwerking met de civiele maatschappij. Ten eerste wordt er rechtstreekse steun verleend voor capaciteitsopbouw en dialoog, wordt er steun verleend voor de structurele en operationele versterking van maatschappelijke organisaties en worden regeringen gestimuleerd om een dialoog aan te gaan met de civiele maatschappij en deze te betrekken bij het besluitvormingsproces. Deze bilaterale financiering uit hoofde van Meda is een aanvulling op de rechtstreekse steun aan NGO's en andere organisaties van de civiele maatschappij via specifieke begrotingslijnen. De tweede benadering bestaat uit de beperking van de tenuitvoerlegging van lokale ontwikkelingsprojecten binnen het kader tot sociale fondsen voor NGO's en maatschappelijke organisaties. Voorbeelden van beide benaderingen zijn twee programma's voor Algerije:

Eerste benadering: Algerije - Programma inzake steun voor Algerijnse ontwikkelingsassociaties (5 miljoen euro)

Niet-gouvernementele associaties in Algerije zijn aanzienlijk in aantal toegenomen. De associaties kampen echter met structurele tekortkomingen die niet alleen van financiële aard maar tevens van institutionele aard zijn, zoals het gebrek aan duidelijke mandaten, strategieën en mechanismen voor de uitwisseling van informatie en onderlinge samenwerking. Het project heeft ten doel de ondersteunende structuren van niet-overheidsactoren te versterken door zich te richten op de opleiding van leden van NGO's op het gebied van beheer en communicatie. Het project voorziet in bijeenkomsten tussen associaties met het doel een nauwere samenwerking te bewerkstelligen en de zichtbaarheid en de effecten van hun activiteiten op de Algerijnse samenleving te verbeteren. Er werd tevens een fonds ingesteld om tegemoet te komen aan de behoeften en prioriteiten van associaties tijdens de tenuitvoerlegging van hun eigen ontwikkelingsprojecten.

Tweede benadering: Het project inzake lokale sociaal-economische ontwikkeling in het noordoosten van Algerije (50 miljoen euro) richt zich op de bevordering van participerende werkmethoden via het betrekken van de civiele maatschappij in ruime zin (basisorganisaties, beroepsverenigingen en verenigingen die de gemeenschap of buurt vertegenwoordigen). De specifieke doelstelling van dit project is ter plaatse een autonoom proces van duurzame ontwikkeling te bevorderen in 50 gemeenschappen die zijn verspreid over 6 Wilayate in het noordoosten van Algerije, door productieve lokale initiatieven aan te moedigen waardoor er voor achtergestelde bevolkingsgroepen kansen ontstaan voor verbetering van hun levensstandaard. Het project voorziet in de ontwikkeling en tenuitvoerlegging van strategieën en lokale ontwikkelingsplannen via

een participerend proces waarbij de bevolking van deze gemeenschappen en hun associaties worden betrokken.

- **ACS**

Zimbabwe: 7005/000 - Programma voor gedecentraliseerde samenwerking - bijdrage: 7,2 miljoen euro. Het Zimbabwaanse programma voor gedecentraliseerde samenwerking (Zimbabwe Decentralised Co-operation Programme, ZDCP) is het resultaat van een vier jaar durend proces van overleg met niet-overheidsactoren. Het programma bevordert overheidsbeleid ter ondersteuning van administratieve decentralisatie door de civiele maatschappij te betrekken bij het proces van armoedebestrijding. Het programma stimuleert de bevordering van een publiek-particulier partnerschap tussen lokale autoriteiten, niet-overheidsactoren en de particuliere sector teneinde de doelmatigheid en de doeltreffendheid van de dienstverlening in de gemeenschappen op het platteland en in de steden te verhogen. De belangrijkste doelstelling van het programma is de armoede te bestrijden door de onafhankelijkheid van lokale gemeenschappen te vergroten. Tevens is het de bedoeling om de dienstverlening aan lokale gemeenschappen te verbeteren. De lokale projecten zullen ten uitvoer worden gelegd in vijf gemeenschappen die volgens het "Poverty Assessment Report" uit 1995 in de categorie 'achtergesteld' vallen. De projecten zullen betrekking hebben op de volgende concentratiegebieden: economische 'empowerment', voedselzekerheid, onderwijs en gezondheid.

Het vernieuwende aspect van het programma is tweeledig. Ten eerste benadrukt de methodologische benadering ervan de capaciteitsopbouw van alle participerende actoren en de bevordering van het bewustzijn ten aanzien van milieu- en gendervraagstukken. Ten tweede worden de relevantie en de samenhang gewaarborgd door de ervaringen op lokaal niveau te koppelen aan beleidsinitiatieven en pleitbezorging op nationaal en regionaal niveau. Het programma bestaat aldus uit twee onderdelen: een *Lokaal Ontwikkelingsfonds* dat op districts-/stadsniveau opereert en een *Regionaal/Nationaal Ontwikkelingsfonds* dat op regionaal en nationaal niveau opereert.

De algehele verantwoordelijkheid voor het ZDCP ligt bij de tripartiete stuurgroep waarin een vertegenwoordiger van de nationale ordonnateur, een vertegenwoordiger van de delegatie van de Europese Commissie en drie vertegenwoordigers van het Nationale Forum van niet-overheidsactoren, dat voor het toezicht op de tenuitvoerlegging van het programma verantwoordelijk is, zitting hebben. Het Forum zorgt voor samenhang in de programmering en een doelmatig beheer en wordt bijgestaan door een technische ondersteuningseenheid.

- **AZIË**

Bangladesh - BRAC - Verlegging van de grenzen van armoedebestrijding (Challenging the Frontiers of Poverty Reduction) - EG-bijdrage: 28,7 miljoen euro; totale programmakosten: 62.782.643 euro. Het project heeft ten doel duurzame modellen voor voorziening in het levensonderhoud ten behoeve van de allerarmsten te ontwikkelen. Dergelijke modellen hebben ten doel de allerarmste plattelandshuishoudens in staat te stellen om sociaal-economische uitsluiting te overwinnen en aan bittere armoede te ontkomen. Beproefde modellen voor voorziening in het levensonderhoud zullen worden besproken en gestimuleerd om navolging te bevorderen.

Het BRAC-CFPR-programma is een vierjarig programma dat beoogt de capaciteit van de allerarmste plattelandshuishoudens op te bouwen teneinde manieren te vinden en activiteiten te ontplooiën om in hun eigen levensonderhoud te voorzien. Hierdoor zullen ongeveer 400.000 deelnemers in staat worden gesteld om uit de bittere armoede te komen. Ten behoeve van deze capaciteitsopbouw zal er een alomvattend en geïntegreerd programma worden ontwikkeld dat in productiemiddelen en activiteiten voorziet, speciaal is opgezet om tegemoet te komen aan de behoeften van de allerarmsten, en dat uit vier onderdelen bestaat: 1) het Speciaal investeringsprogramma, 2) Opleiding op het gebied van werkgelegenheid en ontwikkeling van het bedrijfsleven, 3) Sociale ontwikkeling en pleitbezorging, 4) Essentiële voorzieningen op het gebied van de gezondheidszorg. De steun en de activiteiten zullen onder andere zijn gericht op: bewustmaking en vertrouwenscheppende maatregelen, opleiding, vermogensoverdracht en uitkeringen, verbetering van de toegang tot essentiële gezondheidszorg, steun voor de oprichting en ontwikkeling van organisaties die kunnen opkomen voor de belangen en de standpunten van de allerarmsten, maatregelen op het gebied van sociale en juridische hulp en beleidsdialoog/bewustmaking/pleitbezorging. In wezen beoogt het BRAC-CFPR-programma nieuwe manieren te ontwikkelen om ervoor te zorgen dat er rekening wordt gehouden met de belangen van arme mensen bij besluiten over de toewijzing van middelen en bij lokale sociaal-politieke processen die gevolgen hebben voor hun bestaan.

• LATIJNS-AMERIKA

Panama: Bevordering van gelijke kansen in Panama (Promoción de la Igualdad de Oportunidades en Panamá, PROIGUALDAD); EG-bijdrage: 9.800.000 euro. Het project heeft ten doel de situatie waarin vrouwen en alle sociale groepen verkeren, te verbeteren en hun participatie in de politieke, economische en sociale ontwikkeling van de Panamese samenleving wat betreft gelijke kansen voor mannen en vrouwen te vergroten. Met dit project wordt beoogd een harmonieuzere en gelijkmatigere ontwikkeling van de samenleving te bewerkstelligen. Naar verwachting zal PROIGUALDAD met steun van 31 instellingen, waarvan 26% uit de overheidssector en 74% uit de civiele maatschappij, de aan dit programma deelnemende vrouwenverenigingen in de steden en op het platteland versterken teneinde ervoor te zorgen dat ze de capaciteit hebben om door te gaan met het bevorderen van gelijke kansen na de voltooiing van het project. Dit project is een belangrijke stap in de richting van de institutionalisering van het genderperspectief in de overheidssector en de integratie ervan in het onderwijsstelsel via opleiding van menselijk potentieel en de ontwikkeling van methodologieën voor meer gelijke kansen.

Chili: Tot 1989 verliep de EG-samenwerking in Chili uitsluitend via NGO's waarvan de voornaamste doelstelling bestond uit het leveren van een bijdrage aan het herstel van de democratie, voornamelijk via steun aan maatschappelijke organisaties. Alles bij elkaar genomen namen de vanaf 1993 tot en met 2000 uitgevoerde steunmaatregelen ten behoeve van NGO's 35% van de financiële vastleggingen van de EG voor hun rekening - voornamelijk op sociaal gebied. Een ander belangrijk gebied dat voor steunmaatregelen in aanmerking kwam, was democratisering en mensenrechten. Hiermee was 7% van de vastgelegde middelen gemoeid. Er zijn nog steeds een aantal projecten gaande ter versterking van de Chileense civiele maatschappij. In 2000 werd er geld uitgetrokken (210.000 euro) voor een project ten behoeve van de ontwikkeling van lokaal participatief beheer.

- **EIDHR (Europees initiatief voor democratie en mensenrechten)**

Egypte, de Palestijnse Autoriteit, Jordanië, Libanon, Marokko, Tunesië - 785.600 euro -.

Het programma levert een bijdrage aan de ondersteuning van de democratie, de rechtsstaat en de eerbiediging van de mensenrechten in de landen in het zuidelijk en oostelijk Middellandse-Zeegebied via:

- het versterken van de capaciteit van organisaties die opkomen voor de mensenrechten in landen in het zuidelijk en oostelijk Middellandse-Zeegebied;
- het ontwikkelen van lokale samenwerking tussen organisaties;
- het ontwikkelen van regionale samenwerking tussen organisaties uit de diverse betrokken landen;
- het aangaan en /of versterken van de dialoog en samenwerking tussen de NGO's die voor de mensenrechten opkomen en de lokale overheden;
- het ter hand nemen en bevorderen van de tenuitvoerlegging van de Verklaring van Barcelona op het gebied van mensenrechten;
- het ter hand nemen en bevorderen van de tenuitvoerlegging van de in de gesloten of nog te sluiten Euro-mediterrane overeenkomsten neergelegde bepalingen over de mensenrechten.

Tot de doelgroepen behoren NGO's, rechters, politieagenten en parlementariërs uit de landen in het zuidelijk Middellandse-Zeegebied. Tot de instanties die voor de tenuitvoerlegging verantwoordelijk zijn, behoren de Egyptische organisatie voor de mensenrechten (Egyptian Organisation for Human Rights), het Palestijns Centrum voor de mensenrechten (Palestinian Center for Human Rights) en het Palestijns Genootschap voor de bescherming van de mensenrechten en het milieu (Palestinian Society for the Protection of Human Rights and Environment).

- **"Medefinanciering van NGO's" B7-6000**

B7-6000: maatregelen van de FNGOS van 1991 tot en met 2001, Senegal; EG-bijdrage: 1,5 miljoen euro ten behoeve van drie programma's

De in 1976 opgerichte Senegalese Federatie van niet-gouvernementele organisaties (Federation of Non-Governmental Organisations of Senegal, FNGOS) bestaat uit dertig boerenorganisaties verspreid over tien regio's in het hele land en had in 2001 ongeveer 50.000 leden. Meer dan tien jaar geleden heeft een consortium van partners uit het noorden de FNGOS gesteund met institutionele capaciteitsopbouw teneinde de capaciteiten van boerenleiders te versterken. Er zijn drie opeenvolgende programma's ten uitvoer gelegd en tot op heden belooft de totale financiële steun van de partners uit het noorden ongeveer 6,5 miljoen euro. De EG-bijdrage belooft ongeveer 1,5 miljoen euro.

Gedurende de afgelopen tien jaar heeft de FNGOS met succes lobbyactiviteiten ontplooid op het gebied van het landbouwbeleid. De FNGOS heeft tevens haar invloed doen gelden

op bepaalde nationale, regionale en lokale plattelandsontwikkelingsprogramma's. Veel leiders van de FNGOS hebben op internationaal niveau de aandacht gevestigd op de kwetsbare landbouw in West-Afrikaanse landen, waar de middelen beperkt zijn om mee te kunnen gaan in de liberale ontwikkeling. De FNGOS heeft tezamen met andere West-Afrikaanse producentenorganisaties het ROPPA opgericht en heeft gelobbyd bij regeringshoofden en ministers van Landbouw van de lidstaten van de West-Afrikaanse Economische en Monetaire Unie.

Sinds 1999 doet de FNGOS een proef met economische basissteun via de oprichting van 400 microkredietorganisaties die voor ongeveer 1 miljoen euro aan kleine kortlopende kredieten verstrekken aan 15.000 mensen (met name vrouwen), via begeleiding voor 300 familiebedrijven en via hulp bij de oprichting van ongeveer 50 kleine experimentele eenheden voor melkverwerking, zaaigoed, fruit en groenten.

- **"Begrotingslijn Gedecentraliseerde samenwerking" B7-6002**

Versterking van de capaciteiten van lokale autoriteiten in West- en Centraal-Afrika via nationale en regionale associaties van lokale overheden (500.000 euro) 2001-2003

De Associatie voor het beheer van het programma inzake gemeentelijke ontwikkeling in West- en Centraal-Afrika verenigt nationale associaties van lokale autoriteiten, organisaties van gemeenten en gemeenschappen en niet-gouvernementele organisaties die betrokken zijn bij de lokale en gemeentelijke ontwikkelingsinitiatieven in West- en Centraal-Afrika teneinde grote steden in staat te stellen zich beter van hun taken te kwijten door hun kundigheid in beheer en deskundigheid te vergroten.

Er werden twee belangrijke soorten activiteiten ondernomen, namelijk versterking van de capaciteiten van de lokale autoriteiten en opleiding van gemeentepersoneel in de periode van 1998 tot en met 2001.

De goede resultaten hebben geleid tot verkenningsactiviteiten op het gebied van opleiding en de tenuitvoerlegging van een programma voor capaciteitsopbouw voor nationale associaties van lokale autoriteiten. Het programma beoogt tevens de structurering van de Afrikaanse gemeentelijke beweging op subregionaal en continentaal niveau te versterken aan de hand van concrete maatregelen zoals opleiding van het personeel. Aan dit project nemen het Canadees Bureau voor Internationale Ontwikkeling, de Wereldbank, het Franse ministerie van Buitenlandse Zaken, de regio Ile-de-France en de Canadese Federatie van Gemeenten deel.

- **Voedselzekerheidsprogramma**

Voedselzekerheidsprogramma in Soedan dat door een Europese NGO wordt beheerd (2,9 miljoen euro)

Dit project komt op flexibele wijze tegemoet aan de werkelijke behoeften van binnenlands ontheemde personen in de regio. Het project richtte zich aanvankelijk op het voorzien in voedsel en productiemiddelen voor boeren teneinde het bedelen te voorkomen. Het idee achter het project is voedselproductie op verschillende niveaus te bevorderen.

- **Snellereactiemechanisme**

Afghanistan

Het eerste programma voor Afghanistan werd op 13 december 2001 goedgekeurd. Met dit besluit was een bedrag van 4,9 miljoen euro gemoeid. Het voornaamste programmaonderdeel richtte zich op steun voor de Afghaanse interim-autoriteit. Een deel van het programma zal bovendien zijn gericht op activiteiten van niet-overheidsactoren. **Op 20 december 2001** werd door de Commissie en het UNDP een overeenkomst getekend **voor een bijdrage van 2,5 miljoen euro aan het trustfonds van het UNDP**. Voorts heeft de Commissie financiering ter beschikking gesteld voor: (i) een **taskforce voor het ruimen van mijnen** die begin januari 2002 in nauwe samenwerking met het Mijnenactieprogramma van de VN (Mine Action Programme in Afghanistan, MAPA) met zijn activiteiten is begonnen; ii) **publieke uitzendingen** via uitvoeringspartner Baltic Media Centre en Radio Afghanistan. Op 25 februari 2002 begonnen de dagelijkse uitzendingen van “*Good Morning Afghanistan*”. In het programma komen zaken aan bod die belangrijk zijn voor een bevolking in een snel veranderende omgeving waar accurate en recente informatie van wezenlijk belang is. Er is al geld uitgetrokken voor vervolgstun aan het programma uit hoofde van de EG-begroting voor Azië; (iii) **verkenningsteams** bestaande uit vijf deskundigen op het gebied van stadsherstel, voedselzekerheid, *governance*, onderwijs en genderaangelegenheden. Door deze activiteiten werd de kennis van de Commissie over de situatie in Afghanistan uitgebreid, hetgeen de voorbereiding van een Commissiestrategie voor de wederopbouw ten goede kwam. Voorts hebben deze deskundigen deelgenomen aan een aantal missies van de Wereldbank en het UNDP als onderdeel van de alomvattende behoefteanalyse waarover overeenstemming werd bereikt op de Conferentie van Tokio in januari 2002; (iv) het **opzetten van een juridisch kader** voor de Pakistaanse civiele maatschappij, waardoor de civiele maatschappij in staat zal zijn activiteiten tot stand te brengen en uit te voeren. Aangezien toekomstige steun van de Commissie voor Pakistan gedeeltelijk via de civiele maatschappij zal worden gekanaliseerd, zal deze maatregel toekomstige EG-steun aan Pakistan in de context van een regionale benadering van de Afghaanse crisis ondersteunen. De behoefte aan een regionale benadering van het Afghaanse conflict kwam tevens tot uitdrukking in het zenden van drie verkenningsmissies naar Centraal-Azië die zich op grensbeheer, communicatie en herintegratie van voormalige strijders richtten.

Democratische Republiek Congo

Begin 2002 heeft de Commissie een pakket steunmaatregelen gefinancierd ten behoeve van het **vredesproces in de Democratische Republiek Congo**. Hiermee was een bedrag van 2,037 miljoen euro gemoeid. Het eerste onderdeel bestond uit een snelle aanvullende financiering voor de Inter-Congolese Dialoog via ondersteuning van Masire. Deze bijdrage uit hoofde van het snellereactiemechanisme hield verband met de vorige en geplande bijdragen van het EOF. Het tweede onderdeel had betrekking op initiatieven aan de basis. Deze bestonden ten eerste uit het treffen van voorbereidingen voor het Programma inzake ontwapening, demobilisatie, herintegratie, repatriëring en nieuwe vestiging (Disarmament, Demobilisation, Reintegration, Repatriation and Resettlement, DDRRR) **voor de herintegratie van kindsoldaten**. Dit behelsde het opzetten van opvangcentra voor gedemobiliseerde kindsoldaten teneinde hen te herintegreren in de samenleving en zal een vervolg krijgen via het EOF. Ten tweede bestonden de

initiatieven uit steun voor **media aan de basis** teneinde bewustzijn en inzet te kweken onder de bevolking voor het vredesproces. De middelen uit hoofde van het snellereactiemechanisme stelden journalisten van onafhankelijke radiostations in staat om objectieve informatie over de Dialoog te verspreiden.

BIJLAGE 3 - gevallen waarin niet-overheidsactoren op eigen initiatief te werk gaan

Ter illustratie van niet-overheidsactoren die op eigen initiatief te werk gaan daar waar geen officiële EU-samenwerking bestaat:

B7-6000: Primaire gezondheidszorgproject in de staat Wa, Birma - EG-bijdrage: 1.000.000 euro

Er is nauwelijks informatie over de situatie in de staat Wa en er zijn geen andere ontwikkelingsprogramma's. De enige buitenlandse hulp heeft betrekking op de bestrijding van drugs in het afgelegen bergachtige gebied aan de Birmaanse zijde van de grens met Laos, Thailand en de Volksrepubliek China. De kern van het probleem is dat de bergvolkeren een gebrek hebben aan kennis en deskundigheid om andere gewassen dan opium te verbouwen en vrezen dat verandering een verwoestend effect zal hebben op hun middelen van bestaan. Vandaar dat tijdelijke voedselsteun en basisgezondheidsprogramma's van wezenlijk belang zijn voor het scheppen van de voorwaarden voor capaciteitsopbouw die ten goede komt aan deze geïsoleerde en etnisch diverse bevolkingsgroep.

Binnen vijf jaar zal het project op initiatief van Health Unlimited (VK) 168.000 mensen bereiken. Deze behoren tot de meest achtergestelden in het district Pangsang en de county Menmor in het noorden van het gebied Wa, dat beter bereikbaar is vanuit de Chinese provincie Yunnan. Het project beoogt een permanente opleidingsbasis te creëren, opleidingsmaterialen te ontwikkelen, beheerders en gezondheidszorgwerkers op te leiden, kinderen onder de 2 jaar te vaccineren, lokale "ziekenhuizen" en klinieken uit te rusten, campagnes te voeren voor de bestrijding van malaria, en te zoeken naar de juiste aanpak voor het beheer van HIV. Het voorstel werd verwelkomd door de autoriteiten in Wa, die geen deskundigheid of financiële middelen hebben om het programma uit te voeren.

HU zal zowel met de regering als met gemeenschapsstructuren samenwerken.

Plannen om lokaal personeel en traditionele gezondheidszorgwerkers op te leiden zullen ervoor zorgen dat de benaderingen verenigbaar zijn met de gemeenschapsstructuren en dat de traditionele machtssystemen en administratieve systemen in de dorpen worden geëerbiedigd.

Door het ten nutte maken van deze periode van relatieve vrede en door medefinanciering van het voorstel van Health Unlimited zal de EG bijdragen aan het opbouwen van sociale diensten en infrastructuur in een regio van de wereld waar officiële EU-samenwerking onmogelijk is.

Ter illustratie van tenuitvoerlegging op "eigen initiatief van NGO's" daar waar overheidsactoren geen activiteiten ontplooien:

B7-6000: basisgezondheidszorg voor ontheemde bevolkingsgroepen in de provincie Chiapas, Mexico; EG-bijdrage: 449.875 euro voor 3 jaar vanaf mei 1999

Toen NAFTA in 1994 in werking trad, ging er een geweldsgolf door de provincie Chiapas, een opstand die nog steeds de strijd van de Indiaanse bevolkingsgroepen voor zelfbeschikking belichaamt. Vorig jaar wankelde de politieke dialoog wederom, nadat

het Mexicaanse parlement over een nieuwe wet inzake de rechten en lokale culturen had gestemd waarmee de verzoeningsgedachte uit de "Overeenkomst van San Andrés" uit 1997 werd ondermijnd. De provincie Chiapas is wederom "verboden terrein". Hier wordt gepatrouilleerd door tegenover elkaar staande partijen, regeringsmilitairen en het EZLN (het Nationaal Bevrijdingsleger van zapatisten), waar verschillen van mening en spanningen binnen de gemeenschap gemeengoed zijn, het bestaan hachelijk is en alle staatssystemen ter ziele zijn.

In deze context bewerkstelligde een Europese NGO medefinanciering van de EG voor de verbetering van de gezondheidssituatie van de ontheemde etnische groep tsotsils die in zeven kampen in de gemeente Chenalhó verbleven. Dit betekende hulp aan 12.500 mensen aan het begin van het project in 1999. In feite zijn de ontheemde begunstigden sinds het begin van het project diverse malen van samenstelling gewijzigd, omdat het conflict zich heeft ontwikkeld. De NGO heeft haar hulp aangepast door de activiteiten dienovereenkomstig te spreiden. Het aantal indirecte begunstigden wordt geschat op ongeveer 30.000 mensen (ontheemd of lokaal), aangezien de gemeenschapsklinieken voor beide groepen toegankelijk zijn. Eind 2001 waren er 65 "initiatiefnemers" actief in acht medische buitenposten en verrichtten 12 anderen, die door hun gemeenschap waren gekozen, werkzaamheden in de vrije Abeja-communes. Ze krijgen allemaal her- en bijscholing onder toezicht van een arts, verlenen basisgezondheidszorg en worden opgeleid om de bijkomende exploitatiekosten (apothek) te dekken.

Via samenwerking met de SSA (een overblijfsel van het officiële ministerie van Gezondheid), het ICRK (Internationale Comité van het Rode Kruis), lokale artsen (Kerk, enz.) en EAPSEC (een lokale NGO) is de Europese NGO met een project begonnen ten behoeve van een brede capaciteitsopbouw in een gebied dat de overheidsactoren al lang hebben verlaten.

Ter illustratie van de betrokkenheid op "eigen initiatief van NGO's" bij capaciteitsopbouw en/of structurering van niet-overheidsactoren in het zuiden:

B7-6000: Financiële steun voor de activiteiten van GADEC in Senegal; EG-bijdrage: 201.219 euro

De GADEC werd in 1987 opgericht door intellectuele boeren en technici met het doel een duurzame lokale ontwikkeling te bevorderen aan de hand van drie specifieke doelstellingen, namelijk versterking van de institutionele capaciteit, herdefiniëring van de visie van GADEC, en beheer en technische capaciteitsopbouw. Teneinde de eerste doelstelling te verwezenlijken liet het personeel van GADEC hun salarissen tezamen met de opleiding en de gedetailleerde functiebeschrijvingen regulariseren. Ten aanzien van de tweede doelstelling werd er na een aantal workshops een document met richtsnoeren opgesteld die als uitgangspunt dienen voor toekomstige activiteiten. Wat de derde doelstelling betreft richtten de opleiding en de workshops zich op het beheer van natuurlijke hulpbronnen, op een wet voor de bosbouw en op de lokale overheid.

GADEC opereert in een regio die bijna een derde van Senegal beslaat, maar die ligt ver van de stadscentra en economisch meer bevoorrechte regio's. Het is belangrijk dat de betrokken bevolking opkomt voor haar belangen, met name daar waar in het gedecentraliseerde beleid van Senegal belangrijkere verantwoordelijkheden aan de gemeenschappen worden toevertrouwd.

Medefinanciering heeft bijgedragen aan een ware verbetering van de institutionele capaciteiten en ontwikkeling van de doelgroep. Het project had het versterken van de productiecapaciteit van boerenorganisaties ten doel.